

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра германської філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі роману Джоджо Моєс «До зустрічі з тобою»)

Допущено до захисту «__» _____ 2024 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

Виконала:

студ. групи ПР.мз-31с

Антонова Анна Валеріївна

Науковий керівник:

канд. пед. наук, доцент,

доцент

Красуля Алла Вікторівна

Суми 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ	7
1.1 Поняття художнього перекладу.....	7
1.2 Автоматизовані системи перекладу	9
1.3 Культурні аспекти перекладу художніх творів	14
1.4 Визначення та типологія перекладацьких трансформацій.....	19
РОЗДІЛ 2 ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ВІДТВОРЕННІ РОМАНУ «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ» ДЖОДЖО МОЙЄС УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	28
2.1 Використання лексичних трансформацій	28
2.2 Використання граматичних трансформацій	34
2.3 Аналіз перекладацьких рішень на основі культурного контексту	38
2.4 Вплив автоматизованих систем на якість перекладу	44
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ....	51
3.1 Принципи навчання перекладу художніх творів.....	51
3.2 Практичні заняття з аналізу перекладів	53
3.3 Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес	59
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
РЕЗЮМЕ.....	74

ВСТУП

Дослідження процесу перекладу художніх творів з англійської на українську мову є актуальною проблемою, що привертає увагу дослідників через свою складність та множини аспектів. Одним із ключових завдань у цьому контексті є аналіз лексичних та граматичних трансформацій, які відбуваються під час перекладу, зокрема, у перекладі романів, що мають свою унікальну структуру, стиль та мовленнєві особливості.

Наукове дослідження в галузі лексичних та граматичних трансформацій у перекладі художніх творів має певну історію та традиції. Попередні дослідження, проведені такими вченими, як Т. Ащеулова, В. Бабенко, С. Баранова, О. Ємельянова, І. Корунець, А. Честерман, В. Шевченко, М. Шемуда та інші розкрили різноманітні аспекти перекладу художньої літератури та визначили ключові проблеми та стратегії перекладу. Використання їхніх досліджень та концепцій сприятиме глибшому розумінню процесу перекладу та розробці нових методик і підходів у даній сфері.

Актуальність кваліфікаційної роботи полягає в необхідності глибокого аналізу перекладацьких прийомів, що забезпечують збереження смислової цілісності, стилістичних особливостей та культурного контексту оригіналу. З огляду на зростання попиту на якісні переклади сучасної літератури, дослідження трансформацій у процесі перекладу стає надзвичайно важливим для покращення методик підготовки перекладачів, а також для вдосконалення практичних підходів до перекладу художніх текстів. Аналіз конкретних прикладів з роману Джорджо Мойєс дозволяє виявити ефективні стратегії перекладу, які можуть бути застосовані для інших творів, сприяючи розвитку перекладацької майстерності та підвищенню якості перекладів.

Об'єктом дослідження є перекладацькі трансформації; **предметом** – їх застосування у перекладі роману Джорджо Мойєс “Me before you” та навчання ним студентів перекладачів.

Матеріалом дослідження став роман Джорджо Мойєс “Me before you” та його переклад на українську мову.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні та аналізі лексичних та граматичних трансформацій, що відбуваються у процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову на прикладі роману “Me Before You” Джорджо Мойєс, а також навчання цих перекладацьких прийомів студентів перекладачів.

Для досягнення мети дослідження необхідно виконати такі **завдання**:

- 1) дослідити поняття та особливості художнього перекладу, зокрема його функції та значення у передачі культурних та стилістичних аспектів тексту;
- 2) проаналізувати роль та ефективність автоматизованих систем перекладу у процесі перекладу художніх творів, визначити їхні можливості та обмеження;
- 3) вивчити культурні аспекти перекладу художніх текстів, зокрема способи передачі культурно специфічних елементів, таких як реалії, ідіоми та фразеологізми;
- 4) визначити та класифікувати типи перекладацьких трансформацій, що використовуються при перекладі художніх творів, з акцентом на збереження смислових та стилістичних особливостей оригіналу;
- 5) проаналізувати застосування лексичних та граматичних трансформацій у перекладі роману Джорджо Мойєс “Me Before You”, визначити вплив цих трансформацій на точність і адекватність перекладу;
- 6) оцінити вплив культурного контексту на перекладацькі рішення та адаптацію тексту для української аудиторії;
- 7) розробити методичні рекомендації щодо використання перекладацьких трансформацій у навчанні перекладу художніх творів, включаючи інтеграцію сучасних технологій у навчальний процес.

Методологічна база дослідження включає ретельне вивчення та аналіз теоретичних концепцій художнього перекладу, що дозволяє зрозуміти сутність перекладацьких трансформацій та їх роль у процесі перекладу художніх текстів.

Для цього використовувалися методи системного аналізу та синтезу з метою узагальнення та оцінки наукової літератури з даної тематики. Також було використано методи аналізу та порівняння текстів для визначення основних видів лексичних та граматичних трансформацій, які відбуваються у процесі перекладу роману “Me Before You”. Дослідження застосування цих трансформацій у відтворенні тексту на українську мову базувалося на методах контент-аналізу та стилістичного аналізу з метою виявлення їхнього впливу на сприйняття та інтерпретацію тексту українським читачем. Методика роботи також включала залучення елементів компаративного аналізу для порівняння перекладів, виконаних автоматизованими системами, з офіційним перекладом, що дало змогу оцінити якість і адекватність перекладацьких рішень у контексті культурних та мовних реалій.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих результатів як наочних прикладів випадків застосування перекладацьких трансформацій у художньому тексті, що сприятиме кращому розумінню та осмисленню методів перекладу. Крім того, робота може бути використана в методиці викладання англійської мови в середніх та вищих навчальних закладах як матеріал для аналізу та обговорення зі студентами, що сприятиме поглибленню їхніх знань з мовознавства та літературознавства, а також вдосконаленню навичок перекладу.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі лексичних та граматичних трансформацій, що застосовуються у процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову, на матеріалі роману Джорджо Мойєс “Me Before You”. Зроблена власна спроба дослідження впливу автоматизованих систем перекладу на якість передачі культурних і стилістичних особливостей оригіналу, а також розроблено методичні рекомендації щодо навчання перекладу художніх текстів з урахуванням сучасних технологій.

Апробація результатів магістерського дослідження здійснена через публікацію наукової статті та участь у студентській науково-практичній конференції, а саме:

Красуля А.В., Антонова А.В. «Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі роману Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою»)» // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Філологія»*. – № 68. – 2024. – 14 с.

Стаття опублікована у науковому фаховому виданні України категорії «Б».

Антонова А. В. «Методичні підходи до формування перекладацької компетентності при перекладі художніх творів з використанням перекладацьких трансформацій» // *Перекладацькі інновації : матеріали XIV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 22 листопада 2024 р. / редкол.: С. В. Баранова, І. К. Кобякова, О. В. Бровкіна та ін.* – Суми : Сумський державний університет, 2024. – С. 182-185. – 251 с.

Логіка реалізації дослідження зумовила **структуру** роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг – 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

1.1 Поняття художнього перекладу

Сучасна література відіграє надзвичайно важливу роль у нашому житті, розвиваючи наш інтелект і збагачуючи наш внутрішній світ. Кожен літературний твір, будучи своєрідним вікном у світ авторської уяви, дарує нам можливість не лише розширити свої знання, але й зануритися в глибини людських почуттів та емоцій. Читання сучасних літературних творів допомагає нам краще розуміти себе, інших людей та різноманіття культурного світу, а також зближує нас як громадян світу [27, с. 7].

Художній переклад – це термін, який охоплює переклад художніх творів, таких як романи, поезія, п'єси тощо. Варто відзначити, що «переклад літератури» може бути більш точним терміном, ніж «літературний переклад», оскільки останній може охоплювати не лише художні, а й інші тексти, наприклад, наукову літературу [26].

До цього часу триває дискусія про можливість чи неможливість художнього перекладу, в якій одні вчені вважають, що мова є невід'ємною частиною культури і безпосередньо відображає її [59], тому перекладач повинен бути не просто двомовним, але й двокультурним. Цей підхід стверджує, що переклад неможливий через неможливість двокультурності. Інші дослідники вважають, що більша частина мови є «універсальною», а отже, переклад можливий завдяки наявності цих лінгвістичних «універсалів». Вони наводять приклади успішних перекладів та наголошують на розвитку перекладацької практики як доказів можливості перекладу [61, с. 42]. Проте, цей підхід до перекладу зараз застарів через невпинний розвиток практики перекладу [33].

Зростаючий інтерес до перекладу як дисципліни та практики свідчить про його надзвичайну актуальність. М. Снелл-Хорнбі та Л. Венуті підкреслюють

складнощі перекладу літературних текстів, але також вказують на можливість універсального сприйняття та перекладу великих творів [61, с. 43; 62, с. 124].

Художній переклад – це складний процес, який, за словами багатьох письменників і теоретиків перекладу, часто не має чітких визначень. Однак деякі класичні письменники визначають його через завдання та характеристики перекладача, метод перекладу (вільний, а не дослівний) або функцію перекладу, таку як навчання читачів іноземній літературі і культурі або підвищення виразності власної мови [24].

Художній переклад, за К. Ландерсом, є найвимогливішим типом перекладу, оскільки він вимагає унікальності та креативності [45]. Він охоплює різні жанри літератури, включаючи поезію та драму, і не лише передає референтне значення слів, але і їхнє відчуття та ефект [26]. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що художній переклад – це не просто передача слів з однієї мови на іншу, але і творчий акт, який вимагає від перекладача глибокого розуміння мови, культури та контексту оригіналу, а також здатності передати його естетичний та емоційний зміст.

Художній переклад є складним процесом, у якому важливо зберегти жанрово-стильові ознаки оригінального тексту. Вчені, такі як К. Ландерс і П. Ньюмарк, визначають його як процес передачі основних рис літературної мови, що включає образність, звукопідражальний характер, ритм, значення кожного слова та багатозначність тексту [45; 51]. Врахування цих аспектів дозволяє зберегти художню суть оригіналу та передати естетичну цінність тексту у перекладі. Ці принципи стають важливими вказівками для перекладача, допомагаючи йому зберегти автентичність та вірність оригіналу. Такий підхід сприяє не лише точності перекладу, але й збереженню його мистецької цінності та впливу на читача.

Таким чином, можна визначити художній переклад як особливий тип перекладу, що відбувається виключно у контексті літературних текстів, з урахуванням усіх особливостей літературності та творчого стилю перекладу.

Таке визначення дозволить краще розуміти та адекватно оцінювати роль та значення художнього перекладу у літературному процесі.

1.2 Автоматизовані системи перекладу

Автоматизовані системи перекладу (АСП) та машинний переклад є ключовими поняттями, пов'язаними з використанням штучного інтелекту в сфері перекладу. Сьогодні автоматизовані системи перекладу стають важливим професійним інструментом і все частіше включаються до обов'язкових навичок сучасних перекладачів. Це призводить до зміни ролі перекладача та самої суті професії. В умовах сучасного ринку праці та нових викликів, перекладачі, які володіють технічними знаннями і вміють використовувати штучний інтелект для оптимізації своєї роботи, мають значні переваги [15, с. 108–109]. З огляду на це, автоматизовані системи перекладу є незамінними у сучасному світі. Вони не лише підвищують швидкість перекладу, але й допомагають зберегти точність та якість перекладених текстів. Однак, незважаючи на швидкий розвиток технологій, людський фактор залишається критично важливим.

АСП відносяться до сфери штучного інтелекту в перекладі і включають як повністю автоматичний переклад, так і переклад із допомогою машин. У англійській термінології це явище позначається як “machine translation” (MT) для повністю автоматичного перекладу та “machine-aided” або “machine-assisted translation” (MAT) для автоматизованого перекладу [15, с. 109].

Автоматизований переклад (MT) є складним процесом, в якому комп'ютери здійснюють переклад тексту з однієї природної мови на іншу, повністю автоматично або з мінімальним втручанням людини. Ця галузь знаходиться на перетині лінгвістики, математики та кібернетики. Основна мета у цій сфері – створення систем, здатних забезпечити точний і змістовний переклад між мовами, зберігаючи суть і нюанси оригінального тексту [41, с. 335].

О. Крачіунеску зазначає, що автоматизовані системи перекладу передбачають складний процес перетворення тексту з однієї природної мови на

іншу, зберігаючи при цьому змістову цілісність. Це перетворення здійснюється за допомогою комп'ютерних систем, які використовують передові алгоритми та лінгвістичний аналіз для розшифровки, інтерпретації та реконструкції текстової інформації [31]. Цей процес включає взаємодію між мовними структурами, семантикою та контекстуальними нюансами, прагнучи передати сутність оригінального тексту точно мовою перекладу.

З наукової точки зору, автоматизований переклад є невід'ємною частиною досліджень у галузі розуміння людської мови. С. Ніренбург зазначає, що комп'ютерне моделювання когнітивних процесів, таких як мислення, пам'ять і знання, є важливим не лише для лінгвістики, але й для таких дисциплін, як філософія, психологія, нейронауки та штучний інтелект у комп'ютерних науках [54].

З іншого боку, автоматизований переклад представляє собою серйозний технологічний виклик, який дозволяє інженерам і розробникам програмного забезпечення працювати над створенням складних, масштабних, нечислових систем. Для комп'ютерних лінгвістів це є унікальною можливістю перевірити своє розуміння синтаксичних і семантичних особливостей різних мов. Основна проблема полягає не тільки в тому, щоб закодувати величезну кількість лінгвістичних знань у формат, зручний для комп'ютерної обробки, але й у подоланні труднощів, пов'язаних з різноманітністю мовних структур та нюансів [54].

Г. Веселовська зазначає, що АПС охоплюють широкий спектр наукових досліджень, експериментальних розробок і реалізацій, що полегшують процес перекладу між природними мовами за допомогою комп'ютерних технологій. Такі системи класифікуються за кількістю мов, з якими вони працюють: бінарні системи перекладають лише одну пару мов, тоді як багатомовні системи працюють з кількома мовами одночасно. Крім того, їх класифікація враховує напрямок перекладу, поділяючи системи на одно- та двонаправлені, де вихідна мова та мова перекладу можуть змінюватися залежно від потреб користувача [5, с. 24].

Також класифікація АПС враховує ступінь залучення людини в процес перекладу. Вони поділяються на три основні типи: повністю автоматизовані системи, які працюють без втручання людини; системи, які передбачають участь людини у процесі перекладу; і системи з використанням пам'яті перекладів (Translation Memory), де переклад здійснюється за допомогою взаємодії людини з комп'ютером [5, с. 24].

З аналізу Г. Веселовської можна зробити висновок, що розвиток автоматизованих систем перекладу тісно пов'язаний з підвищенням ефективності роботи перекладача за рахунок використання комп'ютерних технологій. Незважаючи на те, що повністю автоматизовані системи полегшують процес перекладу, їхня спроможність зберігати точність і адекватність перекладу особливо у випадках художніх текстів все ще обмежена. Важливо, що культурні та стилістичні аспекти перекладу вимагають участі людини для забезпечення високої якості перекладу. На нашу думку, хоча автоматизовані системи перекладу мають значний потенціал, людський фактор залишається важливим компонентом, особливо в художньому перекладі, де потрібна глибока інтерпретація культурних та стилістичних особливостей тексту.

Автоматизовані системи перекладу можна класифікувати на основі використання або невикористання паралельних корпусів текстів, як зазначає М. Херн. Ця класифікація охоплює підходи, що застосовують паралельні корпуси текстів, і ті, що цього не роблять. Системи, що використовують корпуси, поділяються на два основні типи: прикладний машинний переклад (ЕВМТ) та статистичний машинний переклад (SMT) [37].

Прикладний машинний переклад (ЕВМТ) базується на використанні конкретних прикладів або випадків із паралельних корпусів для створення перекладів. Цей підхід полягає у знаходженні та адаптації перекладів на основі збережених прикладів, шаблонів або фрагментів із корпусу. Натомість, статистичний машинний переклад (SMT) використовує статистичний аналіз великих обсягів двомовних текстів для створення моделей перекладу. Ці моделі

грунтуються на ймовірнісних алгоритмах, які оцінюють найкращий можливий переклад, враховуючи ймовірність різних комбінацій слів [37].

Автоматизовані системи перекладу зазнали значного розвитку завдяки новим підходам у цій сфері. Одним з новаторських досягнень стала Нейронна Мережа Перекладу (НМП) від Google, яка застосовує алгоритми на основі штучних нейронних мереж. Цей підхід кардинально змінив процес перекладу, усунувши обмеження традиційних систем, що працювали з перекладом окремих фраз. Використовуючи нейронні мережі, НМТ прагне охопити та перекласти текст у його цілості, враховуючи складні мовні нюанси та контекстуальні зв'язки. Це значно підвищує точність і природність перекладу [35]. Однак, на нашу думку, жодна автоматизована система не може повністю замінити людський переклад, особливо в контексті художньої літератури, де важливо зберегти авторський стиль та культурні особливості оригіналу.

Серед найбільш популярних інструментів виділяються САТ-системи (Computer-Assisted Translation), також відомі як САТ-інструменти. Важливо розуміти, що машинний переклад є лише однією з функцій, що пропонують ці системи. Основне завдання САТ-інструментів полягає у скороченні часу на переклад за рахунок використання пам'яті перекладів, автоматичного підстановлення готових фраз, створення глосаріїв, а також функцій автоматичної перевірки якості перекладу. САТ-інструменти надають перекладачам можливість працювати з термінологією, перевіряти правопис і граматику, використовувати спеціалізовані словники та термінологічні бази даних, а також інтегрувати переклад з оригінальним текстом. Окрім цього, вони ефективно підтримують управління проектами та автоматизацію багатьох аспектів перекладацької діяльності [15, с. 109–110]. На нашу думку, використання САТ-інструментів є важливим кроком у напрямку підвищення якості та швидкості перекладу. Вони не тільки полегшують роботу перекладачів, але й забезпечують високу точність і відповідність перекладів. І. Бородкіна детально аналізує переваги та недоліки автоматизованих систем перекладу. Серед переваг вона виділяє швидкість обробки документів, що значно перевищує можливості людини перекладача, а

також економічну вигоду, оскільки використання АСП часто дешевше, ніж послуги професійних перекладачів. Важливим фактором є доступність цих систем, їх здатність зберігати конфіденційність даних та запам'ятовувати спеціалізовані терміни, що робить їх корисними для спеціалізованих галузей. Також АСП дозволяють зберігати форматування оригінальних документів під час електронного перекладу, що є важливим для ділової документації та багатомовного контенту в Інтернеті [4].

Однак, дослідниця зазначає й істотні обмеження АСП. Основна проблема полягає у недостатній точності таких систем, що призводить до труднощів у створенні високоякісних перекладів, особливо при роботі з художніми та ідіоматичними текстами. Це обмежує використання АСП у галузях, де важлива лінгвістична точність і культурна адаптація тексту. Крім того, деякі типи документів залишаються складними для адекватного перекладу за допомогою АСП, що свідчить про їхні обмежені можливості [4].

Ж. Мацак зазначає, що АСП останніми роками стали все більш популярними завдяки їх широкому використанню як в електронній, так і традиційній комунікації [21]. Зростання попиту на АСП спричинене їх здатністю задовольняти різноманітні потреби у перекладі та постійним розширенням спектру систем перекладу [23]. Незважаючи на значний прогрес у підвищенні якості автоматизованих систем перекладу, залишаються труднощі у відтворенні складних граматичних структур, синтаксичних нюансів і спеціалізованої термінології. Особливо це стосується перекладу художніх творів, які містять багато фігуральних і стилістичних особливостей. Натомість, АСП найбільш ефективні у перекладі документів, навчальних матеріалів, електронної пошти та веб-контенту. Важливою функцією таких систем є допомога перекладачу на початкових етапах перекладу, дозволяючи в подальшому вносити необхідні ручні корективи та покращення [20, с. 107].

За Г. Даниловим, автоматизовані системи перекладу стикаються з численними труднощами, зумовленими складністю мовних конструкцій, включаючи граматичні правила, ідіоматичні вирази та контекстуальні нюанси.

Попри їхню здатність обробляти базові мовні компоненти та фіксовані вирази, АСП часто зустрічаються з проблемами при обробці складних лінгвістичних структур, а також специфічних контекстуальних особливостей, які можуть мати тонкі логічні чи семантичні акценти. Використання заздалегідь визначених правил або словникових перекладів нерідко призводить до неточностей, особливо коли система стикається з новими словами чи фразами, не внесеними до бази даних. Зокрема, інтерпретація ідіом стає суттєвою проблемою, оскільки системи часто не можуть правильно передати фігуральне значення, надаючи буквальный переклад [6, с. 302].

Д. Вілар запропонував одну з найповніших класифікацій помилок у машинному перекладі, яка має ієрархічну структуру. Вона включає такі категорії помилок: відсутнє слово (недостатність слів для вираження змісту чи граматичної правильності), неправильний порядок слів, неправильні слова (вибір неправильного слова, неправильна форма слова, надлишок слів, стилістичні неточності, неправильний переклад ідіом), невідомі слова (наприклад, власні назви, що не розпізнаються системою), та пунктуаційні помилки [63, р. 697–702].

Так, незважаючи на значні переваги автоматизованих систем перекладу, вони все ще не здатні замінити людини перекладача, особливо у випадках, що потребують глибокого розуміння контексту та культури. АСП є корисним інструментом для перекладу загальних текстів, але їх ефективність значно знижується при роботі з художніми творами, де особлива увага приділяється стилю та нюансам мови.

1.3 Культурні аспекти перекладу художніх творів

Одним із ключових аспектів перекладу художніх творів є збереження та адаптація культурних особливостей, які є невід'ємною частиною оригінального тексту. Культурні аспекти перекладу включають передачу національних реалій, історичних подій, специфіки побуту, традицій, а також інших елементів, що формують культурний контекст твору. Перекладач має знайти баланс між

збереженням культурної ідентичності оригіналу та забезпеченням зрозумілості тексту для читачів іншої культури.

Інтеркультурні аспекти мають важливе значення в процесі перекладу, оскільки культурні відмінності між різними спільнотами впливають на спосіб сприйняття, розуміння та передачі інформації. Як зазначав П. Ньюмарк, культура є суттєвою частиною загальної соціальної спадщини, яка передається через мову та спосіб життя [57, с. 94]. Отже, перекладач повинен враховувати не лише мовні, але й культурні нюанси, щоб адекватно передати зміст і контекст оригіналу [57, с. 2-3].

Перекладачі часто зустрічаються з явищами лакуарності – такими елементами, що відображають специфічні аспекти життя та побуту певної культури і є складними для точного відтворення в іншій мові. Це створює труднощі в адекватному відтворенні прагматичної цінності оригінального тексту під час перекладу. Одним з важливих завдань перекладача є інтерпретація цих лакун з метою забезпечення максимальної точності перекладу [19, с. 56].

За М. Бейкер, міжкультурні аспекти перекладу визначаються тими лексичними одиницями, які важко або неможливо відтворити в іншій культурі. Вона виділяє три основні особливості таких аспектів. По-перше, це випадки, коли певне слово або вираз передає концепцію, абсолютно невідому або неіснуючу в культурі перекладу. По-друге, це ситуації, коли у цільовій мові немає прямого еквівалента для певної лексеми. І, нарешті, це випадки, коли слово або вираз пов'язаний із конкретною культурою, її звичками, мовою або навколишнім середовищем [25]. Ці особливості становлять серйозний виклик для перекладача, оскільки вимагають не лише мовної компетенції, а й глибокого розуміння культурного контексту. Перекладачеві доводиться знаходити креативні підходи, щоб зберегти смисли та значення через мовні й культурні бар'єри.

У перекладі художніх творів особливу увагу привертають так звані «реалії» – лексичні одиниці, що несуть у собі специфічну етнокультурну інформацію. Реалії можуть бути як універсальними культурними поняттями, так і прив'язаними до конкретної культури або народу, що створює труднощі при

їхньому перекладі через відсутність точних відповідників в інших мовах [9]. Уперше в українському перекладознавстві термін «реалія» застосував О. Кундзіч, підкреслюючи його важливість в контексті неперекладності таких елементів [11]. Науковці трактують реалії як назви предметів і явищ матеріальної та духовної культури певного етносу, які важко перекласти, оскільки ці явища можуть бути невідомими для іншої культури. Вони охоплюють матеріально-побутові та етнічні терміни, що відсутні в культурі перекладу [1].

Згідно з теорією перекладознавства, квазіреалії належать до безеквівалентної лексики [17, с. 76]. Основними методами перекладу таких елементів у художніх текстах є транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад або пряме включення, тобто використання оригінального написання слова [7, с. 342–343]. П. Зорівчак зазначає, що реалії відображають специфічні предмети, поняття та явища, характерні для конкретної культури, географічного середовища чи історичного контексту. Через відсутність точних відповідників в інших мовах їх переклад потребує особливого підходу, який забезпечує збереження культурного колориту та специфіки [9]. На нашу думку, переклад реалій є надзвичайно важливим аспектом художнього перекладу, оскільки він сприяє передачі не лише смислового змісту, але й культурних особливостей оригіналу.

До безеквівалентної лексики або реалій належать слова, що не мають точних відповідників у мові перекладу [1]. Екзотична лексика включає терміни, що відображають специфічні географічні та історичні реалії. Пробіли або лакуни виникають через відсутність відповідних понять у культурних контекстах різних мов [57]. Варваризми описують чужоземні звичаї та особливості життя, тоді як етнокультурна лексика передає знання про специфічну культуру певного народу [1]. Алієнізми підкреслюють стилістичну функцію екзотизмів [22]. Ці терміни допомагають зрозуміти труднощі, що виникають при перекладі, і підкреслюють важливість урахування культурних особливостей.

Відтворення вищезазначених термінів є складним через різноманітність аспектів людського життя, які вимагають уваги перекладача. Особливо важливим

є передача культурно специфічних реалій, які потребують врахування культурних нюансів і контексту для адекватного відтворення змісту та значення на іншій мові [27, с. 11].

Культурні реалії поділяються на різні категорії, такі як географічні, історичні терміни, соціальні та культурні поняття. Вони відображають різні аспекти культури і суспільства, що потребують глибокого розуміння перекладачем. Переклад цих термінів вимагає не лише лінгвістичної адаптації, але й культурного переосмислення, що може бути складним завданням. Врахування інтеркультурних аспектів є критично важливим для забезпечення точності, адекватності та збереження автентичності оригінального тексту [49, с. 210].

Культурні реалії створюють національний колорит і виконують важливу роль у передачі естетичних, символічних і культурних маркерів. Вони є важливими для адекватного сприйняття тексту читачами іншої культури та допомагають зберегти його оригінальну автентичність [22]. На нашу думку, переклад культурних реалій є надзвичайно важливим для збереження глибини змісту та специфічних нюансів, які роблять оригінальний твір унікальним і зрозумілим для цільової аудиторії.

Література часто відображає реалії повсякденного життя, включаючи відомі бренди, товари, моделі автомобілів та марки одягу, що є престижними та впізнаваними. Читачі очікують від художніх творів не стільки глибоких філософських роздумів, скільки простоти стилю, легкості сприйняття та реальних предметних деталей, які створюють чіткі життєві образи. Саме тому важливо використовувати реальні назви торгових марок і брендів у перекладі, щоб зберегти автентичність і точність культурних посилань [16, с. 36–37].

Одним із важливих понять у врахуванні культурних аспектів оригінального тексту є локалізація. За визначенням некомерційної організації Localization Industry Standards Association (LISA), локалізація – це процес адаптації продуктів або послуг з урахуванням відмінностей різних ринків. Цей процес включає

розв'язання трьох основних завдань: мовних, змістових та культурних, а також технічних [46, с. 13].

Мовні завдання полягають у перекладі текстових складників, таких як користувацький інтерфейс і документація. Змістові та культурні завдання включають адаптацію інформації та функцій продукту для місцевої аудиторії, щоб зробити його зрозумілим і прийнятним у конкретному культурному контексті. Технічні завдання вимагають змін у програмному коді, щоб врахувати особливості іншої мови [18, с. 177]. Застосування концепції локалізації у перекладі художніх творів допомагає перекладачам зберігати культурну ідентичність оригіналу, забезпечуючи при цьому зрозумілість і прийнятність тексту для нової аудиторії.

Перекладачі стикаються з викликами недостатньої еквівалентності між вихідною та цільовою мовами, що може призвести до помилок у перекладі [25]. Досвідчені фахівці, глибоко обізнані з обома культурами, можуть уникнути таких помилок і адекватно передати нюанси культурного контексту [60]. Помилки перекладу можуть виникати через неправильне розуміння структури тексту, мовних конвенцій, культурних особливостей чи умов застосування тексту. Вони можуть проявлятися у вигляді прагматичних помилок, коли не враховується специфіка аудиторії, або культурних помилок, що виникають через неправильне адаптування до норм цільової культури [55, с. 75–76].

Однією з основних проблем є недостатнє розуміння контексту, що може призвести до вибору невірних слів чи фраз [34]. Наприклад, у випадку перекладу назв фільмів, перекладачі можуть припуститися помилок через недостатню обізнаність з культурними особливостями чи подіями, які відображені у творі [58, с. 19]. Такі помилки можуть виникати через неправильне тлумачення слів, ідіом або виразів, що мають емоційні або естетичні відтінки, що є важливими для повного розуміння інтенції оригінального тексту. Наприклад, буквальный переклад ідіом, як-от «kick the bucket», може призвести до неправильного розуміння тексту замість коректного передання значення «померти» [36, с. 106–

107]. Іншою розповсюдженою помилкою є невдалий переклад термінів звертання, що може змінити сутність взаємодії між персонажами [58, с. 20–21].

Отже, культурні аспекти перекладу художніх творів є важливою складовою процесу, оскільки вони забезпечують збереження і адаптацію культурних елементів оригінального тексту для цільової аудиторії. Це включає передачу національних реалій, історичних подій, побутових особливостей і традицій, які формують культурний контекст твору. Перекладачі повинні знаходити баланс між збереженням культурної ідентичності оригіналу та забезпеченням зрозумілості тексту для читачів іншої культури, уникаючи помилок, пов'язаних із неповним розумінням контексту чи неправильним тлумаченням культурно специфічних елементів. Це завдання вимагає від перекладачів не лише мовної компетентності, але й глибокого розуміння культурних нюансів, що забезпечує адекватну передачу змісту та збереження автентичності оригіналу.

1.4 Визначення та типологія перекладацьких трансформацій

Згідно з І. Кобяковою та А. Міщенко, головне завдання перекладача полягає у досягненні семантичної еквівалентності між вихідним текстом і перекладом. Це досягається за допомогою перекладацьких трансформацій, оскільки кожна мова має свої власні структурні особливості. Окрім того, у перекладі важливо враховувати не лише денотативне значення слів, але й їхні коннотативні відтінки, які можуть відрізнятися в різних мовах і культурах [43, с. 61]. Це відображає складність завдання перекладача і показує, наскільки важливо враховувати не лише поверхневий зміст тексту, але й його контекст, емоційне забарвлення та культурні особливості. Перекладацькі трансформації є необхідним інструментом для досягнення високої якості перекладу, але вони також вимагають глибокого розуміння мови та культури як вихідного, так і цільового текстів.

Термін «перекладацька трансформація» часто використовується як синонім до таких понять, як «процедура», «техніка», «метод», «тактика», «стратегія» у

контексті дослідження перекладу. Хоча ці терміни мають схожі значення, вони можуть інтерпретуватися дослідниками по-різному. Впродовж історії перекладознавства ведуться дискусії щодо перекладацьких трансформацій, починаючи від Цицерона. Різноманітні класифікації перекладацьких стратегій базуються на різних підходах, таких як когнітивний [48] або текстовий [30].

Перекладацькі трансформації – це специфічні методи, які перекладачі використовують для досягнення еквівалентності та адекватності між оригінальним та перекладеним текстом. Наприклад, під час перекладу мультфільмів може використовуватися адаптація культурних референтів. Однак це не завжди призводить до того, що переклад вважатиметься вільним чи адаптованим. Підходи до перекладу можуть бути індивідуальними та залежать від конкретних проблем, які виникають під час перекладу [39, с. 249–250].

За А. Уртадо перекладацькі трансформації – це процес аналітичного та класифікаційного перетворення малих текстових одиниць з метою досягнення еквівалентності перекладу. Вони впливають на результат перекладу, класифікуються порівняно з оригіналом, стосуються текстових мікроодиниць, мають контекстуальний характер і виконують функціональні завдання. Це дозволяє уникнути плутанини з іншими дисциплінами, які використовують термін «трансформація» для опису змін, свідомих або несвідомих, вербальних або невербальних, застосованих для вирішення певних проблем [38, с. 268]. А. Уртадо розглядає трансформації в контексті перекладу як процес, що спрямований на досягнення еквівалентності і виокремлює їх як окремий аспект перекладу, що впливає на дрібні текстові одиниці. Такий підхід допомагає зрозуміти та систематизувати процес перекладу, враховуючи його складність та множинні аспекти [38, с. 271–272].

Термін «перекладацькі трансформації» використовується в різних наукових працях, проте чіткого та єдиного визначення цього явища не існує [10]. Кожен дослідник розглядає трансформації з різних позицій та надає їм власне тлумачення. М. Потрьобська вказує на те, що стратегії передують трансформаціям та орієнтовані на текст, тоді як трансформації виникають після

стратегій і є більш проблемно-орієнтованими [56]. Загалом, визначення стратегій та трансформацій може варіюватися в залежності від контексту та методологічного підходу дослідника. Такий різноманітний підхід свідчить про складність та многогранність перекладацького процесу [64, с. 120].

За визначенням І. Корунця, перекладацькі трансформації – це зміни у структурній формі мовних одиниць, які здійснюються з метою досягнення точності перекладу. Вони включають як основні, так і другорядні зміни, що можуть виникати у процесі перекладу для кращого відтворення змісту та стилю оригіналу. Ця дефініція розкриває широкий зміст поняття перекладацьких трансформацій, адже відзначає різницю між трансформаціями, які властиві мовному матеріалу, і тими, які здійснює перекладач у процесі своєї роботи. Важливою є індивідуальність підходу кожного перекладача до вирішення завдань перекладу та збереження стилю, особливостей мови та мовної культури оригіналу [11, с. 53].

Дослідники, такі як В. Лершер [47], А. Честерман [29] та інші, визначають кілька ключових характеристик перекладацьких трансформацій, що їх об'єднує. Ці характеристики включають орієнтацію на досягнення певної цілі, концентрацію на вирішенні конкретної проблеми, потребу у координації прийнятих рішень, можливість свідомого застосування трансформацій та потребу у маніпулюванні текстом.

За визначенням Г. Крінгса, перекладацькі трансформації представляють собою потенційно свідомі стратегії вирішення проблем перекладу [44, с. 268]. Це різноманітні модифікації, яким піддається вихідний текст або його частини під час перекладу. Термін «трансформація» має кілька значень у перекладознавстві, включаючи внутрішньомовний переклад. Враховуючи це, можна зрозуміти, що перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу, який передбачає вибір стратегій та прийомів для досягнення максимальної точності та відповідності між оригіналом і перекладом [3].

Перекладацькі трансформації – це зміни, які вносяться перекладачем у структурну форму мовних одиниць з метою забезпечення вірності перекладу. Ці

зміни можуть бути як великими, так і незначними і виконуються з метою досягнення еквівалентності між мовами. Вони можуть бути числовими та якісно різноманітними і проводяться для адаптації мовленнєвих одиниць до формально-семантичних систем обох мов [11, с. 361]. Поняття перекладацьких трансформацій особливо актуально в контексті міжмовного перекладу, де одна мова є початковою, а інша – цільовою. Розгляд перекладу як форми трансформації підкреслює його складність та вимагає від перекладача глибокого розуміння мовних та культурних особливостей обох мов [2, с. 66].

Термін «перекладацькі трансформації» об'єднує різноманітні аспекти процесу перекладу, включаючи зв'язок між мовами, лінгвальні операції та сам процес перекладу. Вони передбачають заміну вихідних мовних одиниць цільовими, а також їхнє граматичне та стилістичне пристосування до норм цільової мови. Лексичні трансформації є однією з таких операцій і передбачають достовірне відтворення вихідного повідомлення за допомогою лексичних одиниць, які можуть мати різне словникове значення від оригіналу. Вони мають контекстний характер, оскільки їх використання залежить від контексту і змісту оригінального тексту. Це важливий аспект перекладу, який вимагає уваги та обдуманого підходу перекладача до вибору лексичних одиниць [11, с. 137].

Застосування перекладацьких трансформацій у перекладі вимагає вирішення різноманітних проблем, і категоризація цих проблем може відображати категоризацію стратегій перекладу. Проте існує багато різних способів класифікації цих проблем, що можуть базуватися на різних критеріях, таких як попередні знання, необхідні для їх вирішення, характер мети перекладу та складність трансформації [61, с. 6]. Одним із таких підходів є класифікація, запропонована І. Корунцем, яка включає лексичні трансформації, граматичні перетворення та складні лексико-граматичні трансформації [11, с. 212].

Трансформації можуть розподілятися на комплексні лексико-граматичні, де перетворення мають справу одночасно як із лексичними, так і з граматичними одиницями вихідного тексту, та на міжрівневі, де відбувається повноправний перехід від лексичних до граматичних одиниць мови і навпаки. Застосування

перекладацьких трансформацій базується на тому, щоб текст перекладу з максимально можливою повнотою при суворому дотриманні норм передавав усю інформацію, укладену в початковому тексті [14, с. 301].

Лексичні трансформації виникають у процесі перекладу через відмінності між мовами, коли для вираження одного поняття використовуються різні слова. Це може бути обумовлено різними мовними системами, культурними аспектами або нюансами значень слів у конкретному контексті. При перекладі важливо враховувати не лише лексичне значення окремих слів, а й їхнє контекстне вживання, оскільки це впливає на точність та ефективність перекладу. Використання лексичних трансформацій допомагає зберегти зміст та естетичність оригінального тексту в перекладі, роблячи його більш зрозумілим та природнім для читача. Такий підхід підвищує якість перекладу та сприяє кращому розумінню тексту аудиторією [28, с. 41].

Дж. Кетфорд визначив лексичні трансформації як логічні трюки у перекладі, де перекладач повинен знайти відповідність іноземного слова у мові перекладу, щоб передати його значення в контексті оригіналу. Він виділив сім типів лексичних трансформацій, серед яких диференціація, конкретизація, узагальнення, смисловий розвиток, антонімічний переклад, повний переклад та компенсація втрат. Ці типи відображають різні стратегії перекладу для точного відтворення смислу та стилю оригінального тексту у цільовій мові. Врахування цих трансформацій допомагає перекладачеві забезпечити якісний та ефективний переклад, зберігаючи при цьому автентичність та естетичність оригіналу [28].

Лексичні трансформації, зокрема диференціація значень та узагальнення, є важливими аспектами перекладу, оскільки дозволяють зберегти точність та адекватність передачі значень слів у новому контексті. Під час перекладу перекладач стикається зі словами, що мають неоднозначне або специфічне значення, і його завдання полягає в тому, щоб правильно розрізнити та передавати ці значення у новій мові. Узагальнення значень є одним з методів лексично-семантичних трансформацій, коли слово з більш вузьким значенням замінюється словом з більш широким або загальним значенням у мові перекладу. Це

допомагає забезпечити належну еквівалентність між оригіналом та перекладом, а також уникнути спотворень смислу [61].

Лексичні трансформації у перекладі можуть бути різноманітними. Зокрема, застосування смислового розвитку полягає у заміні словникової відповідності на контекстуальну, яка має логічний зв'язок з оригіналом. Такі заміни часто ґрунтуються на метонімічних перетвореннях [52, с. 43]. З іншого боку, повна трансформація, яку визначає Е. Найда, охоплює синтез сенсу без дотримання зв'язку з аналізом. Це означає, що перетворюється весь мовний сегмент, а зв'язок між внутрішніми формами одиниць мови оригіналу та перекладу не зберігається [52, с. 56]. У свою чергу, термін «компенсація втрат у процесі перекладу» запропонований Е. Найдою, розширює поняття, наголошуючи на семантико-стилістичному аспекті компенсації. Це дає змогу уникнути втрат у перекладі та забезпечити відтворення не лише смислу, а й стилістичних особливостей оригіналу [53, с. 58–59].

Один з ключових аспектів лексичних перекладацьких трансформацій – стилістична компенсація, яка полягає у заміні невідтворюваних елементів оригіналу їхніми еквівалентами або іншими засобами з метою компенсування втрати інформації та збереження аналогічного впливу на читача. Таким чином, лексичні трансформації, зокрема антонімічний переклад, пояснення або описовий переклад та компенсація, допомагають перекладачеві передати суть та емоційний заряд оригіналу у перекладі [11, с. 368].

У сфері перекладу не існує загальної класифікації лексичних трансформацій. Одні науковці розглядають узагальнення, уточнення та антонімічний переклад як складову контекстної заміни, а інші вважають їх лексичними трансформаціями. Оскільки чітка межа між цими концепціями важко встановлюється, багато типів трансформацій можуть включати або не включати зміни граматичної структури речення [3, с. 49].

У перекладі з англійської на українську мову часто виникають складнощі через відмінності між цими мовами, зокрема у лексичній сфері. Для вирішення цих проблем використовуються лексичні трансформації, які допомагають

адаптувати текст до української мовної та культурної специфіки. Особливо поширеними є диференціація та конкретизація, які полягають у розширенні або уточненні значення слова в українському перекладі для передачі його повного семантичного спектру. Це особливо актуально при перекладі англійських слів загальної семантики, які не мають прямого відповідника в українській мові. Використання таких трансформацій дозволяє досягти більшої точності та адекватності перекладу, а також забезпечує збереження естетичності та літературності тексту. Це підкреслює важливість розуміння та використання лексичних трансформацій у перекладі художніх текстів, зокрема при перекладі з англійської на українську мову [11, с. 56].

Отже, були розглянуті різні стратегії перекладу, що допомагають перекладачеві відтворити смислове навантаження та естетичність оригінального тексту у цільовій мові. Виділені типи трансформацій відображають різні аспекти перекладу, від диференціації та узагальнення значень до антонімічного перекладу та компенсації втрат. Ретельне використання цих технік дозволяє забезпечити точний та ефективний переклад, зберігаючи стиль та художній вираз оригіналу.

За О. Ємельяноюю та Т. Ащеуловою, українська та англійська мови мають відмінності у граматичних конструкціях та порядку слів у реченнях. Українська мова характеризується синтетичним вираженням граматичних значень, коли відношення слів у реченні формується в першу чергу через словоформи. У той час, англійська мова використовує аналітичний підхід, де граматичні значення виражаються за допомогою певного порядку слів у реченні. Оскільки українська мова дозволяє більшу свободу у розташуванні слів, англійський переклад може вимагати перестановки слів для збереження граматичної логіки та структури оригінального тексту. Ця різниця у граматичних трансформаціях стає важливим аспектом у перекладі, де перекладач повинен уважно враховувати особливості граматичної структури обох мов для забезпечення точності та зрозумілості перекладу [8, с. 3].

Для перекладу тексту з англійської на українську застосовуються певні перекладацькі трансформації через різноструктурність даних мов [28]:

1) Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад). Цей вид трансформації передбачає дотримання структури речення оригіналу у перекладі. Основна мета полягає в тому, щоб український текст відображав точну послідовність слів та фраз, яка присутня у вихідному англійському тексті. Такий підхід може бути корисним, коли потрібно передати особливості граматичної конструкції англійської мови, які є неперекладною частиною змісту.

2) Об'єднання речень полягає в тому, що кілька окремих речень з оригіналу об'єднуються в одне в перекладі. Це дозволяє спростити синтаксичну структуру тексту та уникнути надмірного фрагментування інформації.

3) Граматичні заміни. Цей вид трансформації включає заміну форми слова або частини мови для кращого вираження смислу у цільовій мові. Зокрема, це може включати заміну інфінітиву на дієслова у відповідних часових формах або заміну синонімів для досягнення точності перекладу [38].

4) Членування речення (зворотна трансформація, граматичні заміни, додавання, опущення). Цей підхід включає різні граматичні маніпуляції зі складністю синтаксичної структури речення. Він може передбачати зворотну трансформацію до більш складних структур, граматичні заміни для кращого вираження смислу, додавання або опущення частин речення для покращення його зрозумілості та логічності, а також поділ складних або складнопідрядних речень на простіші, більш зрозумілі одиниці. Це допомагає уникнути надмірної складності та забезпечити краще розуміння тексту для читача. Ця трансформація сприяє покращенню чіткості та збереженню логічної послідовності думок у перекладі [39].

Отже, кожен з цих видів трансформацій, від синтаксичного уподібнення до об'єднання речень та граматичних заміни, має свої унікальні особливості та застосовується залежно від конкретного контексту та потреб перекладу. Ці трансформації допомагають забезпечити точність та природність перекладу, а також зберегти структурну цілісність та зміст оригіналу. Використання

різноманітних граматичних стратегій у перекладі сприяє покращенню розуміння тексту та ефективному передачі його смислу у цільовій мові. Таким чином, розуміння та використання різних видів граматичних трансформацій є важливою складовою успішного перекладу текстів між мовами.

РОЗДІЛ 2

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ВІДТВОРЕННІ РОМАНУ «ДО ЗУСТРІЧІ З ТОБОЮ» ДЖОДЖО МОЙЄС УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Використання лексичних трансформацій

У цьому розділі ми зосередимось на застосуванні перекладацьких трансформацій у відтворенні роману «До зустрічі з тобою» Джорджо Мойєс українською мовою. У цьому підрозділі ми докладно розглянемо використання лексичних трансформацій у процесі перекладу, зосереджуючись на методах та стратегіях, що використовуються для збереження стилю, мовного виразу та смислових нюансів оригінального твору. Через аналіз конкретних прикладів та дослідження їхнього впливу на сприйняття та інтерпретацію тексту українським читачем, ми спробуємо розкрити роль та значення лексичних трансформацій у процесі художнього перекладу.

“You know there’s money in it [67]”. – «Знаєш-бо – справа вигідна [65]».

У даному прикладі ми спостерігаємо лексичну трансформацію, яка виявляється у перефразуванні англійської фрази *“money in it”* українською мовою як «справа вигідна». Основна мета цієї трансформації полягає в тому, щоб передати смислове значення оригіналу українською мовою, зберігаючи при цьому його виразність та зрозумілість для читача.

Перш за все, перефразування дозволяє нам точніше відтворити смислове значення оригінального вислову. Фраза *“money in it”* вказує на те, що є якась користь або вигода у цьому, а не обов'язково про гроші. Українське перефразування «справа вигідна» передає цей смисловий аспект, роблячи текст зрозумілішим для українськомовного читача.

Крім того, перефразування дозволяє уникнути дослівного перекладу, який може бути незрозумілим або неприродним у цільовій мові. Замість того, щоб буквально перекласти слово за словом, перекладач вибрав адекватний вираз

українською мовою, який передає той самий сенс, але більш природно виглядає у контексті української мови.

“People like me? [67]” – «Таким, як я? [65]»

У даному прикладі, фраза *“People like me?”* перекладена за допомогою прийому генералізації, де слово *“people”* замінено на *«таким»*, що передає загальний характер суб'єктів, які відносяться до мовця. Цей переклад дозволяє зберегти сенс оригіналу, але виражає його більш українським способом, що сприймається природніше для україномовного читача.

“The pout again [67]”. – «Вона копилить губки [65]».

У цьому прикладі використовується перефразування для виразності та стилістичного забарвлення. Фраза *“the pout”* перекладена як *«копилить губки»*, що передає не лише сенс, але й емоційне навантаження оригіналу. Використання зниженої лексики у перекладі додає експресії та виразності, підкреслюючи особливості стилю оригіналу.

“You know my beauty routine [67]”. – «Ти ж знаєш секрети моєї вроди [65]».

У цьому випадку, *“beauty routine”* перефразується як *«секрети моєї вроди»*, що передає суть оригінального вислову. Перефразування дозволяє виразно передати сенс та виразність оригіналу, створюючи більш природний та зрозумілий текст для україномовного читача.

“Mr. BlackBerry makes me feel like Miss Gooseberry [67]”. – «У товаристві містера Блекберрі я почувуюсь зайвою [65]».

У цьому прикладі, використано описовий переклад для виразного передання фразеологізму *“feel like Miss Gooseberry”*. Такий підхід дозволяє передати сенс оригіналу та його емоційне забарвлення українською мовою, створюючи зрозумілий та ефективний переклад для читача.

“She is probably slightly too old to pout, but they’ve been going out a short enough time for it still to be cute [67]”. – «Літа її, можливо, не ті вже, щоб так поводитись, однак почали вони зустрічатися геть недавно, тому все це ще видається милим [65]».

У цьому випадку, фраза “*She is probably slightly too old*” перефразується як «Літа її, можливо, не ті вже», що передає суть оригіналу та дозволяє виразно висловити ідею про те, що дівчина можливо трохи занадто стара для такої поведінки. Використання книжної лексики у перекладі («Літа») надає тексту літературність та виразність, що відображає стиль оригіналу.

“*It’s all a bit up in the air at the moment [67]*”. – «А там поки що не зовсім ясно [65]».

У цьому прикладі, використовується описовий переклад для виразного передання фразеологізму “*bit up in the air*”. Такий підхід дозволяє передати сенс оригіналу та його стилістичне забарвлення, створюючи зрозумілий та ефективний переклад для читача. Переклад добре передає відчуття невизначеності, яке виражається в оригіналі.

“*She had kissed Will on the cheek and was now stepping backward, smiling awkwardly [67]*”. – «Білявка чоломкнула Вілла в щоку й відступила на крок назад, ніяково усміхаючись [65]».

У цьому прикладі, слово “*She*” перекладено за допомогою конкретизації як «білявка», що дозволяє зберегти інформацію про характер персонажа. Для виразного передання дієслова “*had kissed*” використано підбір аналогу «чоломкнула», що передає дію та додає експресивності тексту. Крім того, український варіант має більш експресивне стилістичне забарвлення, що відображає особливості мовного стилю оригіналу.

“*Oh hell, I thought [67]*”. – ««От дідько!» – подумала я [65]».

У цьому прикладі використано стратегію підбору еквіваленту для відтворення фрази “*Oh hell*”. В українському перекладі вжито вираз «От дідько!», який передає подібний тон та емоційне навантаження. Перекладач зберігає сенс та експресію оригіналу, створюючи природний та зрозумілий текст для україномовного читача.

“*Raining cats and dogs [67]*”. – «Лле як з відра [65]».

У цьому прикладі використано еквівалентну приказку для відтворення ідіоми “*raining cats and dogs*”. Фраза «Лле як з відра» ефективно передає сенс

сильного дощу, який характеризується в оригіналі. Такий переклад дозволяє уникнути буквального перекладу та забезпечує зрозумілість та ефективність комунікації.

“I also thought the Sleeping Beautys were sappy [67]”. – «Я також вважала Сплячих красунь надто недалекими [65]».

У цьому прикладі для відтворення назви *“Sleeping Beautys”* використано калькування. Це дозволяє зберегти оригінальну назву та відтворити її значення в українському тексті. Перекладач вдало впорався зі завданням передати сенс та стиль оригіналу, створивши зрозумілий та логічний переклад для україномовного читача.

“Radio Four please, Nathan [67]”. – «Будь ласка, радіостанцію Бі-Бі-Сі Чотири, Натане [65]».

У цьому випадку, фраза *“Radio Four”* є реалією, тобто конкретною англійською радіостанцією. Перекладач використав конкретизацію, перекладаючи цю фразу як *«радіостанцію Бі-Бі-Сі Чотири»*, щоб україномовний читач мав зрозумілу тематику радіостанції. Він також включив в переклад ім'я *“Nathan”*, щоб підкреслити контекст діалогу. Цей переклад дозволяє зберегти сенс оригіналу та його специфіку для україномовного читача.

“She’s a pullover-and-jeans kind of girl [67]”. – «Вона не вилазить із джінсів та светра [65]».

У даному випадку застосовується описовий переклад. Фраза *“pullover-and-jeans”* передана як *«джинси та светр»*, що передає суть оригінального вислову, але використовує більш зрозумілий та природний для україномовного читача вираз. Перекладач відтворив не лише сенс, але й стилістичні особливості оригіналу, використовуючи власну мову та виразний стиль.

“He shoehorned the most unlikely candidates [67]”. – «Він працевлаштував найбезнадійніших кандидатів [65]».

У цьому випадку використовуються дві лексичні заміни. Дієслово *“shoehorned”* замінено на більш логічний український варіант *«працевлаштував»*, що краще відтворює сенс оригіналу. Прикметник *“unlikely”* замінено на

«найбезнадійніших», що є більш відповідним за контекстом. Ці лексичні заміни допомагають перекладачеві досягти більш точного виразу сенсу оригіналу, підсилюючи його емоційне забарвлення та виразність.

“*She is a dab hand with the old teapot [67]*” – «Вона спритно поводиться зі старим чайником [65]»

У цьому випадку застосовано лексичну заміну, де фразу “*dab hand*” перекладено як «спритно поводиться». Оригінальний вираз “*dab hand*” має значення майстра або знавця в якійсь справі або діяльності. У контексті вислову, це означає, що вона майстерно володіє чайником. В українському перекладі змінено лексичний склад, але збережено сенс та загальний характер вислову.

“*She’s worked like a ruddy Trojan in that place for the last six years [67]*”. – «Вона останні шість років вколювала в його кафе як проклята [65]».

У даному прикладі також використано лексичну заміну. Фраза “*ruddy Trojan*” перекладена як «проклята», змінено сенс і відтінок вислову, але збережено загальний зміст. Оригінальний вираз “*ruddy*” може мати певний підкреслюючий відтінок або вважатися невідповідним для певної аудиторії. Таким чином, в перекладі замінено цей вираз на більш зрозуміле та звичне україномовному читачу.

“*I think they must have got in with Daddy’s plum pajamas [67]*”. – «Схоже на них полиняла татова фіолетова піжама [65]».

У цьому випадку використано лексичну заміну із адаптацією сенсу. В оригіналі фраза “*Daddy’s plum pajamas*” має символічне значення, вказуючи на дещо елітарний або екстравагантний стиль. У перекладі цей вираз замінено на більш звичні та зрозумілі слова «татова фіолетова піжама», що передає загальний сенс оригіналу.

“*Josie Clark, my mother, never sat down [67]*”. – «Джозі Кларк, моя мати, не знає жодної хвилини спокою [65]».

У цьому прикладі, фраза “*never sat down*” перекладена як «не знає жодної хвилини спокою». Використано підбір еквіваленту, де оригінальний вислів переформульовано таким чином, щоб передати його сенс українською мовою.

Фраза «не знає жодної хвилини спокою» передає сутність оригіналу, підкреслюючи постійну активність та рухливість особи, яка є предметом опису.

“Everyone I knew hated Monday mornings, but I never minded them [67]”. – «Всі мої знайомі ненавидять понеділки, але я виняток [65]».

У цьому прикладі застосовано антонімічний переклад. Оригінальне речення *“I never minded them”* замінено на стверджувальне речення «я виняток», що передає сенс оригіналу, але з використанням антоніму. Це створює контраст та підкреслює відмінність поглядів мовця від його знайомих.

“I don’t think so [67]”. – «Сумніваюсь [65]».

У цьому прикладі використано опущення та антонімічний переклад. Оригінальне висловлювання *“I don’t think so”* переформульовано у стверджувальне «Сумніваюсь», що відображає неспівпадіння в поглядах або невпевненість мовця. Такий переклад зберігає сенс оригіналу, але з використанням антонімів та опущення частини речення.

“It would be harder to get up in the morning than when you were rudely shocked into consciousness by the alarm [67]”. – «Що вставати вранці буде складніше, ніж по грубому крику будильника [65]».

У даному випадку, використано декілька прийомів перекладу. Опущення відбулося за рахунок відсутності прямого перекладу фрази *“when you were rudely shocked into consciousness”*, але смислово цей елемент збережено за допомогою додавання додаткового прикметника «грубому». Також відбулося смислове розвиток за рахунок заміни *“alarm”* на «будильник», що створює більш живописне уявлення для україномовного читача.

“He blew a kiss [67]”. – «він послав мені повітряний поцілунок [65]».

У цьому випадку, використано прийом додавання для передачі повноти сенсу оригіналу. У перекладі додано займенник «Мені», що допомагає чіткіше вказати адресата дії та стилістично відтворити емоційність моменту.

“I felt his mother stiffen [67]”. – «Його мати скам’яніла [65]».

У цьому прикладі використано переклад за допомогою підбору еквіваленту для слова *“stiffen”*. Опущення фрази *“I felt”* не впливає на загальне розуміння

ситуації, адже контекстуально зрозуміло, що говориться про власні відчуття героя. Такий переклад зберігає сенс оригіналу та передає його емоційну навантаженість для україномовного читача.

Отже, через ретельне вивчення конкретних прикладів та їхнього впливу на сприйняття та інтерпретацію тексту, ми продемонстрували значення лексичних трансформацій у збереженні стилю, експресивності та смислових нюансів оригінального твору. Використання таких прийомів, як перефразування, лексична заміна, конкретизація та антонімічний переклад, а також калькування та підбір еквівалентів дозволяє точніше передати смислове навантаження оригіналу та зробити текст більш доступним та зрозумілим для україномовного читача. Розглядаючи кожен приклад окремо, ми виявили, що лексичні трансформації не лише забезпечують вірність перекладу, а й додають експресії, стилістичного багатства та виразності тексту, роблячи його більш природним та живим. Такий підхід дозволяє перекладачам відтворити не лише смислове зміст оригіналу, а й передати його емоційне й художнє втілення, створюючи зв'язок між двома мовами та культурами.

2.2 Використання граматичних трансформацій

Граматичні трансформації грають важливу роль у забезпеченні адекватності перекладу, збереженні структури речень та передачі смислу оригіналу. У цьому підрозділі ми докладно розглянемо різноманітні стратегії та прийоми перекладу, такі як синтаксичне уподібнення, членування речення, об'єднання речень та граматичні заміни. Через аналіз конкретних прикладів та їх впливу на мовний вираз, структуру та зміст тексту ми спробуємо розкрити значення та ефективність граматичних трансформацій у процесі художнього перекладу.

“She was a smart four-year-old [67]”. – *«Та чотирирічна була розумниця [65]»*.

У цьому прикладі відбулася заміна прикметника “*smart*” із англійської мови на іменник «розумниця», а також заміна прикметника “*four-year-old*” на іменник «чотирирічна». Такі заміни не впливають на семантичне навантаження речення та його сприйняття. Вибір іменників для передачі описуваних осіб чи предметів є відповідним та прийнятним у контексті української мови. Відтак, граматична трансформація у цьому випадку відбулася успішно, зберігаючи сенс та логіку оригінального вислову.

“*Would your mum like a job? [67]*” – «Можє, запропонувати цю роботу їй? [65]»

У цьому випадку спостерігається зміна активної застави на пасивну під час перекладу. Англійська активна конструкція “*Would your mum like a job?*” перекладена українською мовою як пасивна конструкція «Можє, запропонувати цю роботу їй?». Ця граматична трансформація здійснена з метою підкреслення об’єкта запитання та зручності виразу. В українській мові можна використовувати пасивну конструкцію для наголошення на об’єкті або з метою зміни фокусу речення. Такий переклад є логічним та прийнятним україномовним читачем.

“*Look...shop assistant. Secretary. Estate agent [67]*”. – «Слухай... продавчиня, секретарка, агент із продажу нерухомості [65]».

У цьому прикладі перекладач застосував об’єднання речень, щоб згрупувати перелік професійних посад. Така граматична трансформація здійснена за допомогою модуляції – перекладу, коли поняття або концепт переформулюється з урахуванням особливостей цільової мови. Українська мова дозволяє таке об’єднання речень без втрати змісту чи логіки. Це дозволяє уникнути надмірного повторення структури речень та забезпечити зрозумілість та ефективність комунікації для україномовного читача.

“*Jeffrey Archer did it. So did Richard Branson [67]*”. – І Джеффри Арчер, і так само Ричард Бренсон [65]».

У цьому прикладі спостерігається граматична трансформація у формі конструкції «*So did + ім'я*». Оригінальне речення “*Jeffrey Archer did it. So did*

Richard Branson”. перекладено як «*І Джеффрі Арчер, і так само Річард Бренсон*». В українській мові для передачі аналогічної конструкції “*So did*” можна використати «і так само». Переклад зберігає семантику та граматичну структуру оригінального речення, відображаючи спільну дію обох осіб.

“*No. And no to seminude bar staff. Or masseuse. Or webcam operator [67]*”. – *Ні. Жодних напівоголених барменок, масажисток чи операторок веб-камер [65]*».

У цьому прикладі перекладач також застосував об’єднання речень, а саме “*No. And no to*” для передачі відмови від декількох варіантів. В оригінальному реченні “*No*” вживається двічі для підкреслення відмови, а потім перераховуються варіанти, які також відхиляються. Український переклад «*Ні. Жодних*» передає аналогічний сенс та логіку оригіналу, зберігаючи його чіткість та лаконічність.

“*Can you imagine? [67]*” – «*Лишень уяви [65]*».

У цьому прикладі відбулася граматична трансформація питального речення до розповідного. Англійське питальне речення “*Can you imagine?*” перекладено українською мовою як розповідне «*Лишень уяви*». Така трансформація дозволяє зберегти семантику та емоційне навантаження оригіналу, одночасно використовуючи лаконічну та ефективну форму в українській мові. Конструкція «*Лишень уяви*» передає запитання та заклик до уяви у формі розповідного речення, що дозволяє читачеві активно включитись у сприйняття тексту.

“*I gathered my bag ready for the trip home [67]*” – «*Я взяла свою сумку, щоб їхати додому [65]*».

У цьому прикладі спостерігається граматична трансформація, а саме заміна частин мови. У фразі “*the trip home*” слово “*trip*” є іменником, а в українському перекладі його замінено на дієслово «*їхати*». Ця трансформація виконана з метою підвищення природності та зрозумілості перекладу для україномовного читача, оскільки фраза «*їхати додому*» є більш звичною та зрозумілою.

“The thing Threena can't do is put clothes together [67]” – «Стиль – єдине слабе місце Тріни [65]».

У даному випадку спостерігається заміна частин мови, а також перестановка елементів у реченні. У фразі *“put clothes together”* слово *“put”* є дієсловом, а в українському перекладі його замінено на іменник «стиль». Також слова у фразі переставлені у зворотньому порядку, що є характерним для української мови. Ця граматична трансформація здійснена з метою забезпечення природного та зрозумілого для україномовного читача перекладу.

“My mum does everything for him [67]” – «Його доглядає моя мама [65]».

У цьому реченні спостерігається перестановка елементів у фразі. Оригінальне речення має порядок підмет-дієслово-додаток, а у перекладі елементи переставлені у зворотньому порядку, що є характерною рисою для української мови. Така граматична трансформація здійснена для забезпечення природності та зрозумілості перекладу для україномовного читача.

“I'd be happy to point you the right direction [67]”. – «Якщо хочете пройти перепідготовку, я з радістю направлю вас вірним шляхом [65]».

У даному прикладі спостерігається перестановка, а точніше, повністю перебудовані речення у перекладі. Оригінальне речення має структуру підмет-дієслово-додаток, а у перекладі вони переставлені, і речення збудоване інакше. Ця граматична трансформація здійснена для забезпечення природності та зрозумілості перекладу для україномовного читача, оскільки в українській мові така структура речення є більш звичною.

Отже, граматичні трансформації відіграють важливу роль у забезпеченні адекватності перекладу, збереженні структури речень та передачі смислу оригіналу. Через детальний аналіз конкретних прикладів та їх впливу на мовний вираз, структуру та зміст тексту, ми розкрили значення та ефективність граматичних трансформацій у процесі художнього перекладу. Виявлено, що граматичні трансформації відіграють важливу роль у забезпеченні адекватності перекладу, збереженні логіки та семантики оригіналу, а також зрозумілості та природності для україномовного читача. Проаналізовані приклади демонструють

різноманітність та ефективність застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу, що допомагає досягти максимальної точності та виразності у передачі змісту та емоційної ваги оригінального тексту.

2.3 Аналіз перекладацьких рішень на основі культурного контексту

Культурний контекст відіграє вирішальну роль у процесі перекладу, особливо в художніх творах, де культурні елементи мають значний вплив на зміст і сприйняття тексту. Переклад культурно специфічних елементів вимагає від перекладача не лише знання мови, але й глибокого розуміння культурного контексту. Нижче ми розглянемо наскільки успішно перекладач зумів передати культурні особливості оригіналу, зберігаючи при цьому художню цінність і доступність тексту для нової аудиторії.

Фраза “*Every morning I would arrive at Granta House at eight, call out that I was there, and then, after Nathan had finished helping Will dress, listen carefully while he told me what I needed to know about Will’s meds – or, more important, his mood [67]*” говорить про щоденний ритуал героїні і перекладається як «Щоранку о восьмій я з’являлася в Гранта-гаусі, повідомляла, що прийшла, а після того, як Натан закінчував допомагати Віллові одягатися, уважно слухала, що він розповідав мені про Віллові ліки або, що важливіше, про його настрій [65]». Тут перекладач зберігає деталізацію дій та емоційний контекст, підкреслюючи важливість настрою Вілла. Використання слова «з’являлася [65]» передає відтінок формальності, тоді як в англійській мові фраза “*I would arrive [67]*” більш нейтральна. Це може бути свідомим вибором, щоб підкреслити відчуття обов'язку і дисципліни.

Приклад “*Cold drink? [67]*” перекладається як «Чогось холодного? [65]». Тут збережено ідіоматичність оригіналу, проте перекладений варіант більш формальний. Перекладач міг уникнути прямого перекладу *napій*, щоб передати контекстуальне значення запитання про щось охолоджуюче, відповідно до українських мовних норм.

Переклад фрази “*Soap, water, the odd paper bag [67]*” як «*Мило, вода й мішок на голову [65]*» демонструє явну адаптацію. В оригіналі “*the odd paper bag [67]*” відноситься до випадкової або непотрібної речі, в той час як в українському перекладі з'являється фраза «*мішок на голову [65]*», що може змінювати сприйняття ситуації і надавати їй більш негативного або навіть комічного відтінку, відображаючи дещо різне культурне сприйняття таких речей.

Назва місця “*Skiathos [67]*” зберігається як «*Скіатос [65]*», що відповідає практиці транслітерації власних назв, забезпечуючи збереження оригінального звучання і в той же час роблячи його більш зрозумілим для українських читачів. Цей прийом зберігає культурну ідентичність оригіналу, але водночас адаптує його до норм української вимови.

Приклад “*We could try Kentucky Fried Chicken [67]*” перекладено як «*Можна спробувати «Кентакі фрайд чикен» [65]*». Перекладач зберігає оригінальну назву мережі, використовуючи латиницю, що підкреслює глобалізацію брендів і їх впізнаваність. Це важливо, оскільки назва “*Kentucky Fried Chicken [67]*” є впізнаваним міжнародним брендом, який не потребує адаптації, і збереження оригінальної назви дозволяє уникнути непорозумінь.

Фраза “*So...Miss Clark...do you have any experience with quadriplegia? [67]*” перекладена як «*Отже... міс Кларк... ви маєте досвід роботи з квадриплегіками? [65]*». У цьому випадку перекладач використав термін «*квадриплегіки [65]*» для позначення осіб з квадриплегією, що не відповідає українським нормам назви людей з інвалідністю і є грубим відповідником. Також збережено формальність звертання «*міс Кларк [65]*», що підкреслює професійний контекст розмови. Перекладач правильно передає специфічний медичний термін, який може бути менш відомим широкій аудиторії, але важливим для точності.

У прикладі “*He’s decent, Mrs. T. [67]*”, що перекладений як «*Він готовий, місис Ті [65]*», “*decent [67]*” може мати кілька значень, включаючи «пристойний» або «готовий». Перекладач вибирає інтерпретацію «*готовий [65]*», що відповідає контексту ситуації, де йдеться про підготовку людини. Використання «*місис Ті*

[65]» замість повного прізвища зберігає культурну деталь фамільярного, але шанобливого звернення, що часто використовується в англійській культурі.

Речення “*Radio Four please, Nathan [67]*” перекладено як «*Будь ласка, радіостанцію Бі-Бі-Сі Чотири, Натане [65]*». У цьому випадку перекладач використовує повну назву «*радіостанцію Бі-Бі-Сі Чотири [65]*», замість короткого “*Radio Four [67]*”, що є зрозумілим для української аудиторії, яка може не бути знайомою з британськими радіостанціями. Це підкреслює необхідність чіткого пояснення, щоб уникнути непорозумінь і забезпечити точність сприйняття.

Термін “*Lego [67]*” перекладено як «*Лего [65]*». Тут збережено оригінальну назву популярного конструктора, що є впізнаваним брендом у всьому світі. Використання транслітерації забезпечує збереження звучання і автентичності бренду, який не потребує додаткового пояснення для українських читачів.

У фразі “*Everyone I knew hated Monday mornings, but I never minded them. [67]*”, що перекладена як «*Всі мої знайомі ненавидять понеділки, але я виняток [65]*» демонструє спробу передати особисте ставлення героїні до понеділків. В оригіналі фраза “*never minded them [67]*” має більш нейтральний відтінок, ніж перекладений варіант «*але я виняток [65]*», що підкреслює особливість ставлення героїні. Це може вказувати на рішення перекладача підкреслити індивідуальність героїні у ставленні до робочих днів.

У прикладі “*Patrick had been named Stortfold Young Entrepreneur of the Year two years previously, and had not yet quite recovered from the honor [67]*” («*Два роки тому в Стортфолді Патрика обрали «молодим підприємцем року», і він і досі не оговтався від такої честі [65]*») переклад слова “*honor [67]*” як «*честь [65]*» зберігає значення, але може мати дещо більш формальний відтінок в українському контексті. Збережено імена власні та титул, що є важливими для ідентифікації події та місця.

У прикладі “*You can't tore around, babe [67]*”, що перекладено як «*Слухай, любко, не нудься [65]*», використання слова «*любко [65]*» замість “*babe [67]*” зберігає ніжність і фамільярність звернення, але також враховує українські мовні

норми і культурні відмінності. Перекладач також обирає слово «не нудься [65]» для передання значення “*more around [67]*”, яке відображає той самий емоційний стан, але більш звичне для українського читача.

У наступному прикладі “*And with a low hum, he was gone [67]*”, який перекладено як «*І, хуркочучи, він поїхав геть [65]*», перекладач використовує слово «хуркочучи [65]», яке відтворює звук, що може асоціюватися з рухом машини. Оригінальна фраза “*low hum [67]*” є досить нейтральною, але в перекладі додається звуковий відтінок, який підкреслює механічну природу об'єкта, що зникає. Це рішення допомагає передати відчуття віддалення, зберігаючи емоційний тон оригіналу.

У випадку з “*Raining cats and dogs [67]*” переклад «*Лле як з відра [65]*» є типовим прикладом адаптації ідіоми. В оригіналі використовується англійський ідіоматичний вираз, який означає сильний дощ, тоді як в українському перекладі використовується еквівалентна українська ідіома, що має аналогічне значення. Таке рішення дозволяє зберегти смислове навантаження та зрозумілість тексту для українських читачів, оскільки буквальний переклад англійської фрази міг би бути незрозумілим або викликати плутанину.

Наступний приклад, де оригінальний текст “*Bargain Bucket [67]*” перекладено як «*обсмажені в тісті шматочки курки з картоплею фри [65]*», показує як культурні реалії, пов'язані з їжею, адаптуються до української аудиторії. У оригіналі назва “*Bargain Bucket [67]*” є терміном, який використовується для опису конкретної страви з меню швидкого харчування. Перекладач вирішує дати описовий переклад, пояснюючи зміст цієї страви, оскільки буквальний переклад назви не передавав би суті страви для українського читача. Це рішення дозволяє зберегти інформативність і водночас адаптувати поняття до культурних реалій цільової аудиторії.

Приклад “*Granta House was on the other side of Stortfold Castle, close to the medieval walls, on the long unpaved stretch that comprised only four houses and the National Trust shop, bang in the middle of the tourist area [67]*” перекладено як «*Ґранта-гаус містився з іншого боку Стортфолдського замку, неподалік від*

середньовічного муру, на довгій неасфальтованій ділянці, де стояли тільки чотири будинки й крамниця Національного трасту, в самому осередді туристичної [65]». У цьому випадку перекладач зберігає географічні та історичні реалії, такі як “*Stortfold Castle [67]*” і “*National Trust [67]*”, які є специфічними для британської культури. Збереження цих назв без перекладу або зміни підкреслює автентичність місця дії, дозволяючи читачеві зануритися в атмосферу оригінального контексту. Опис місцевості «на довгій неасфальтованій ділянці [65]» зберігає деталі, важливі для розуміння атмосфери і умов, у яких розгортаються події. Це допомагає створити чітке уявлення про місце дії, зберігаючи культурний колорит.

Інший приклад: “*What the hell else have you been sneaking into my food? You’ll be telling me to open the tunnel so that Mr. Train can deliver some mushy Brussels sprouts to the red bloody station next [67]*” перекладено як «Що, чорт його бери, ви ще понатихували в мої страви? [65]» А далі ви проситимете мене відкрити тунель, щоб містер Поїзд доставив трохи перетертої брюссельської капусти на чортову станцію під назвищем Шлунок? [65]». Тут перекладач зберігає грубість оригіналу, використовуючи експресивні вислови «чорт його бери [65]» і «чортову станцію [65]». Важливо, що перекладач зберігає метафоричність вислову, адаптуючи його під українські реалії, і таким чином забезпечує зрозумілість і колоритність фрази для українського читача. Персонажі часто використовують метафори, щоб додати драматизму або гумору до своїх висловлювань, і в даному випадку перекладач майстерно зберігає цей ефект.

У прикладі “*He looked more uncomfortable than I had ever seen him [67]*”, який перекладено як «Він був схожий на рідкість збентеженим [65]», в оригіналі використовується порівняння для підкреслення незручного стану персонажа, що в перекладі відтворено за допомогою конструкції «на рідкість збентеженим [65]». Це дозволяє зберегти акцент на інтенсивності емоційного стану персонажа, який здається незвичним або нехарактерним для нього. Перекладена фраза відтворює ідіоматичний характер оригіналу, водночас зберігаючи природність і прийнятність для українських читачів.

“*She’s worked like a ruddy Trojan in that place for the last six years [67]*” перекладено як «*Вона останні шість років вколювала в його кафе як проклята [65]*». У цьому випадку оригінальна фраза використовує ідіому “*like a Trojan [67]*”, що означає тяжку і старанну роботу, посиляючись на міфологічну відвагу троянців. Перекладач адаптує цю ідіому до українського культурного контексту, використовуючи вираз «*як проклята [65]*», який передає те ж значення – виснажлива робота з повною самовіддачею. Це адаптація дозволяє зберегти інтенсивність і значення оригіналу, уникаючи буквального перекладу, який міг би бути незрозумілим для українських читачів.

У прикладі “*I think it’s best that we start afresh then [67]*” («*Думаю, найкраще почати з нуля [65]*») фраза “*start afresh [67]*” перекладена як «*почати з нуля [65]*», що є звичним виразом в українській мові, який передає ідею нового початку без обтяжень минулим. Тут перекладач обирає еквівалентний вираз, який зберігає зміст оригіналу і водночас є природним для української аудиторії, не втрачаючи смислових відтінків.

Фразу “*Oh hell, I thought [67]*” перекладено як «*«От дідько!» – подумала я [65]*». В оригіналі використовується емоційний вигук “*oh hell [67]*”, який передає момент сильного розчарування або фрустрації. В українському перекладі використано еквівалентний вираз «*от дідько [65]*», що відображає схожу емоційну реакцію. Цей вираз зберігає культурний відтінок і є цілком прийнятним у контексті української мови, дозволяючи читачеві відчувати емоційний стан персонажа.

Таким чином, аналіз цих прикладів показує, як перекладачі вдало адаптують культурно специфічні елементи та вирази, забезпечуючи зрозумілість та збереження оригінальної інтенції. Вони використовують різні стратегії, включаючи адаптацію ідіом та метафор, трансформацію експресивних висловів, а також підбір еквівалентних виразів, що допомагає зберегти культурний контекст та відтворити автентичність оригінального тексту.

2.4 Вплив автоматизованих систем на якість перекладу

Автоматизовані системи перекладу, такі як Systran та Google Translate, дедалі більше використовуються у різних галузях завдяки їхній швидкості та зручності. Однак при перекладі художніх текстів, де важливими є культурні контексти та нюанси, виникає питання щодо якості таких перекладів. Ми порівнюємо результати офіційного перекладу з перекладами, виконаними за допомогою платної програми Systran та безкоштовної Google Translate. Для аналізу будуть використані приклади з роману Джорджо Мойсс «До зустрічі з тобою» з попереднього підрозділу, де культурний контекст відіграє значну роль. Це дозволить оцінити, наскільки точно автоматизовані системи здатні передавати культурні реалії та чи можуть вони конкурувати з професійними перекладачами у цій сфері.

У випадку з фразою *“I had liked it in the café [67]”*, офіційний переклад *«Я любила свою роботу в кав'ярні [65]»* додає контексту, уточнюючи, що мова йде про роботу, що зумовлено інтерпретацією перекладача. Це розширення допомагає краще зрозуміти, що саме подобалося героїні. Systran перекладає фразу як *«Мені подобалось працювати в кафе [68]»*, що також додає елемент роботи, але використовує більш нейтральний і менш емоційний вислів *«подобалось працювати [68]»*. Google Translate пропонує варіант *«Мені сподобалося в кафе [66]»*, який не вказує на роботу і залишає невизначеним, що саме викликало симпатію героїні. Цей приклад показує, що автоматизовані системи можуть не враховувати приховані змісти або нюанси, які важливі для розуміння контексту.

Другий приклад *“Every morning I would arrive at Granta House at eight, call out that I was there, and then, after Nathan had finished helping Will dress, listen carefully while he told me what I needed to know about Will’s meds – or, more important, his mood [67]”* в офіційному перекладі звучить як *«Щоранку о восьмій я з'являлася в Гранта-гаусі, повідомляла, що прийшла, а після того, як Натан закінчував допомагати Віллові одягатися, уважно слухала, що він розповідав*

мені про Віллові ліки або, що важливіше, про його настрій [65]» Цей переклад зберігає логічність і чіткість, зосереджуючи увагу на важливості інформації про настрій Вілла. Systran перекладає це речення як «Щоранку я приїжджала до будинку Гранта о восьмій, називала, що я там була, а потім, коли Натан закінчив допомагати Віллу одягатися, уважно слухайте, поки він розповідав мені, що мені потрібно знати про ліки Вілла – або, що важливіше, про його настрій [68]» В цьому варіанті деякі частини тексту звучать незграбно, зокрема фраза «називала, що я там була [68]» і «уважно слухайте [68]» замість більш природного «повідомляла, що прийшла» і «уважно слухала». Google Translate дає переклад «Щоранку я приходив до Гранта-Хаус о восьмій, кликав, що я там, а потім, коли Натан закінчив допомагати Віллу одягатися, уважно слухав, поки він розповідав мені все, що мені потрібно знати про ліки Вілла – або, що важливіше, про його настрій [66]» Цей варіант містить некоректний рід дієслів (напр. «приходив [66]») і використання слова «кликав [66]», що не відображає коректний зміст оригіналу.

Фраза “*Cold drink? [67]*” в офіційному перекладі відтворена як «*Чогось холодного? [65]*», що зберігає неформальний тон і враховує українську мовну специфіку, де більш природньо спитати про бажання щось холодне. Обидві автоматизовані системи, Systran і Google Translate, перекладають це як «*Холодний напій? [66; 68]*», що є буквральним перекладом і не враховує можливість різних інтерпретацій, таких як бажання чогось охолоджуючого, не обов'язково напою.

У випадку з фразою “*Soap, water, the odd paper bag [67]*” офіційний переклад «*Мило, вода й мішок на голову [65]*» додає інтерпретацію, яка може здатися більш драматичною або комічною, порівняно з нейтральним оригіналом. Ця адаптація враховує культурний контекст, де подібні вислови можуть використовуватись для створення жартівливої атмосфери. Systran перекладає це як «*Мило, вода, непарний паперовий пакет [68]*», що є дослівним перекладом, але не враховує фразеологічний зміст і звучить механічно. Google Translate пропонує варіант «*Мило, вода, дивний паперовий пакет [66]*», який також є

буквальним, але слово «дивний [66]» створює дещо інший відтінок значення, ніж передбачає оригінал, і не враховує потенційно жартівливий характер фрази.

Фраза “*Skiathos* [67]” в офіційному перекладі збережена як «Скіятос [65]», що є транслітерацією, відповідною українським вимовним нормам. Systran і Google Translate обидва дають «Скіатос [66; 68]», що відрізняється лише одним звуком, але не має суттєвого впливу на сприйняття.

У випадку з фразою “*We could try Kentucky Fried Chicken* [67]” офіційний переклад «Можна спробувати «Кентакі фрайд чикен» [65]» зберігає оригінальну назву бренду, що є важливим для впізнаваності і точності передачі культурного контексту. Systran перекладає як «Ми можемо спробувати смажену курку Кентуккі [68]», що є спробою адаптувати назву бренду до української мови, але втрачає впізнаваність міжнародного бренду. Google Translate пропонує варіант «Ми могли б спробувати Кентуккі Фрід Чікен [66]», що є ближчим до оригіналу, але вживає транскрипцію замість транслітерації, що створює неприродне для українського вуха звучання.

В оригіналі “*What the hell else have you been sneaking into my food? You’ll be telling me to open the tunnel so that Mr. Train can deliver some mushy Brussels sprouts to the red bloody station next* [67]” містить емоційно насичений, роздратований тон. Офіційний переклад «Що, чорт його бери, ви ще понапихували в мої страви? А далі ви проситимете мене відкрити тунель, щоб містер Поїзд доставив трохи перетертої брюссельської капусти на чортову станцію під назвищем Шлунок? [65]» зберігає цей тон, використовуючи колоритні українські вирази, що передають роздратування. Systran дає менш природний переклад: «Якого біса ви ще крадькома проникли в мою їжу? Ви будете говорити мені, щоб відкрити тунель, так що пан Поїзд може доставити деякі м’які брюссельську капусту до червоної кривавої станції поруч [68]» Цей варіант не враховує стилістичних і культурних особливостей, особливо у фразах «проховались у їжу [68]» і «червона кривава станція [68]». Google Translate перекладає як «Якого біса ти ще підкрадався до моєї їжі? Ти будеш казати мені відкрити тунель, щоб містер Трейн міг доставити трохи м’якої брюссельської капусти на наступну червону

станцію [66]». Цей переклад також є буквальним і не враховує стилістичних особливостей оригіналу, використовуючи незрозумілі конструкції, такі як «*підкрадався до моєї їжі [66]*».

Фраза “*He looked more uncomfortable than I had ever seen him [67]*” офіційно перекладена як «*Він був схожий на рідкість збентеженим [65]*» зберігає емоційний відтінок, передаючи незручність і збентеження персонажа. Systran надає переклад «*Він виглядав більш незручно, ніж я колись його бачив [68]*», який звучить дещо механічно і не зовсім природно. Google Translate використовує фразу «*Він виглядав таким незручним, ніж я коли-небудь бачив його [66]*», що також звучить неприродно і містить граматичні помилки.

У випадку з фразою “*She’s worked like a ruddy Trojan in that place for the last six years [67]*” офіційний переклад «*Вона останні шість років вколювала в його кафе як проклята [65]*» зберігає культурний контекст і додає емоційне забарвлення. Systran пропонує варіант «*Вона працювала як клятий троян в цьому місці протягом останніх шести років [68]*», що не передає культурного контексту і звучить не зовсім природно через прямий переклад фразеологізму «*клятий троян [68]*». Google Translate дає «*Вона останні шість років працювала в тому місці, як рум’яний троянець [66]*», що є некоректним і дослівним перекладом, який не враховує фразеологічного значення та культурного контексту.

Приклад “*I think it’s best that we start afresh then [67]*” перекладено офіційно як «*Думаю, найкраще почати з нуля [65]*», що зберігає зрозумілий та природний для українського читача вислів. Systran перекладає як «*Я вважаю, що краще, щоб ми почали спочатку [68]*», що звучить дещо незграбно, хоча й зберігає зміст. Google Translate використовує «*Я вважаю, що тоді краще почати все заново [66]*», що є загалом прийнятним варіантом, але несе певну стилістичну розбіжність з оригіналом.

Фраза “*Oh hell, I thought [67]*” в офіційному перекладі передана як «*От дідько!*» – *подумала я [65]*», що адекватно передає емоційне забарвлення і вираз українською мовою, який відповідає культурному контексту. Systran перекладає

це як «*O, чорт, я думав [68]*», що не відповідає українській граматиці і стилістиці, також змінює рід, що невірно з точки зору оригінального тексту. Google Translate дає варіант «*Ой, до біса, я подумав [66]*», де знову ж таки змінено рід і використано незвичний для української мови вислів.

У реченні “*And with a low hum, he was gone [67]*” офіційний переклад «*І, хуркочучи, він поїхав геть [65]*» зберігає емоційний і візуальний образ, створюючи уявлення про звук, з яким персонаж покидає сцену. Systran перекладає як «*І, стиха наспівуючи, він пішов [68]*», що змінює зміст і не відображає оригінального значення фрази. Google Translate пропонує «*І з тихим дзижчанням він зник [66]*», що ближче до оригіналу, але також створює інший образ, ніж у офіційному перекладі, який враховує можливий звук мотора.

Фраза “*Raining cats and dogs [67]*” в офіційному перекладі «*Лле як з відра [65]*» передає відому українську ідіому, яка еквівалентна англійській, зберігаючи культурний контекст. Systran дає варіант «*Дощ лле як з ринви [68]*», що є менш поширеним вживанням і може здатися незвичним для українських читачів. Google Translate перекладає буквально як «*Дощ котів і собак [66]*», що є дослівним перекладом ідіоми і незрозумілим для української аудиторії.

“*Bargain Bucket [67]*” в офіційному перекладі передано як «*обсмажені в тісті шматочки курки з картоплею фри [65]*», що розшифровує зміст і робить його зрозумілим для читача, не знайомого з терміном. Systran перекладає це як «*Торг Бакет [68]*», що є буквальною і неприродною. Google Translate пропонує «*Відро вигідної пропозиції [66]*», що, хоча і є ближчим до оригіналу, не передає суть страви.

У прикладі “*Granta House was on the other side of Stortfold Castle, close to the medieval walls, on the long unpaved stretch that comprised only four houses and the National Trust shop, bang in the middle of the tourist area [67]*” офіційний переклад звучить як «*Гранта-гаус містився з іншого боку Стортфолдського замку, неподалік від середньовічного муру, на довгій неасфальтованій ділянці, де стояли тільки чотири будинки й крамниця Національного трасту, в самому осередді туристичної зони [65]*» Цей переклад зберігає культурний контекст і

місцеві реалії, важливі для розуміння місця дії. Systran надає менш зрозумілий варіант: «*Granta House була на іншому боці замку Стортфолд, поруч із середньовічними стінами, на довгій непокритій ділянці, яка складалася лише з чотирьох будинків і Національного Тресту магазин, вибух посеред туристичної зони [68]*», що містить кілька невдалих конструкцій і помилок. Google Translate пропонує «*Гранта-хаус знаходився на іншому боці замку Стортфолд, неподалік від середньовічних стін, на довгій ґрунтовій ділянці, яка складалася лише з чотирьох будинків і магазину Національного тресту, що стояв посеред туристичної зони [66]*», що є більш зрозумілим, але все одно не зовсім точним.

Фраза “*So...Miss Clark...do you have any experience with quadriplegia? [67]*” в офіційному перекладі відтворена як «*Отже... міс Кларк... ви маєте досвід роботи з квадриплегіками? [65]*», що зберігає формальність і точність питання. Systran перекладає як «*Отже... міс Кларк... чи є у вас досвід роботи з квадриплегією? [68]*», що є дослівним і менш природним для української мови. Google Translate дає варіант «*Отже...міс Кларк...у вас є досвід квадриплегії? [66]*», що також є менш природним через некоректний переклад іменника у стосовному випадку.

Вислів “*He’s decent, Mrs. T. [67]*” в офіційному перекладі «*Він готовий, місіс Ті [65]*» адекватно передає контекст готовності, а не порядності. Systran перекладає як «*Він порядний, місіс Т. [68]*», що змінює значення вислову, акцентуючи на моральних якостях, а не на готовності. Google Translate пропонує «*Він порядний, місіс Т. [66]*», що повторює ту ж саму помилку.

“*Radio Four please, Nathan [67]*” в офіційному перекладі передано як «*Будь ласка, радіостанцію Бі-Бі-Сі Чотири, Натане [65]*», що зберігає специфічність радіостанції. Systran дає «*Радіо чотири, будь ласка, Нейтан [68]*», що звучить менш природно. Google Translate пропонує «*Радіо 4, будь ласка, Натане [66]*», що також є прийнятним, але менш формальним.

Назва “*Lego [67]*” в офіційному перекладі зберігається як «*Лего [65]*», що відповідає загальноприйнятому вживанню в Україні. Systran і Google Translate

обидва перекладають це як «Лего [66; 68]», що також є правильним і загально визнаним.

Фраза “*Everyone I knew hated Monday mornings, but I never minded them [67]*” в офіційному перекладі «*Всі мої знайомі ненавидять понеділки, але я виняток [65]*» передає сутність ставлення оповідача. Systran дає менш точний варіант: «*Усі, кого я знала, ненавиділи ранки по понеділках, але я їх не мала на думці [68]*» Google Translate перекладає як «*Усі, кого я знав, ненавиділи понеділковий ранок, але я ніколи не перешкодив їм [66]*», що звучить незграбно і не передає оригінальний сенс.

Нарешті, “*Patrick had been named Stortfold Young Entrepreneur of the Year two years previously, and had not yet quite recovered from the honor [67]*” в офіційному перекладі звучить як «*Два роки тому в Стортфолді Патрика обрали «молодим підприємцем року [65]*», і він і досі не оговтався від такої честі [65]» передає суть іронії і формальності вислову. Systran перекладає як «*Патрік був названий Stortfold Young Entrepreneur року два роки тому, і ще не оговтався від честі [68]*», що містить стилістичні та синтаксичні помилки. Google Translate пропонує «*Два роки тому Патрік був названий молодим підприємцем року Стортфолда і ще не зовсім оговтався від цієї честі [66]*», що є більш правильним, але менш витонченим.

Отже, автоматизовані системи перекладу, такі як Systran і Google Translate, здатні передати базовий зміст тексту, однак вони часто не враховують важливих культурних та стилістичних нюансів, що призводить до втрати емоційної глибини і культурних реалій. Офіційний переклад, здійснений професійними перекладачами, забезпечує більш точне відтворення не лише змісту, але й тональності, стилю та культурних відтінків, що робить його більш прийнятним для читача.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

3.1 Принципи навчання перекладу художніх творів

Процес навчання перекладу художніх творів передбачає розвиток комплексної перекладацької компетентності, яка включає кілька ключових субкомпетентностей. Відповідно до моделі Д. Келлі, ці субкомпетентності допомагають студентам зрозуміти та практично застосувати навички, необхідні для високоякісного перекладу. Перш за все, важливою є комунікативна та текстова компетентність, яка передбачає здатність до адекватного розуміння та передачі змісту в обох мовах, враховуючи культурні особливості. Професійна інструментальна компетентність включає вміння користуватися різними ресурсами та спеціалізованим перекладацьким програмним забезпеченням, а також застосування дослідницьких навичок для уточнення незрозумілих аспектів тексту [13, с. 30].

Міжкультурна компетентність є критичною для забезпечення точності перекладу, оскільки вона вимагає глибокого розуміння культурних реалій та специфічних деталей мов, з якими працює перекладач. Тематична компетентність передбачає знання специфіки певної галузі, що допомагає перекладачу вільно орієнтуватися в тематиці тексту і використовувати правильну термінологію. Міжособистісна компетентність підкреслює важливість ефективної комунікації та взаємодії з іншими учасниками процесу, зокрема з редакторами, авторами та клієнтами [13, с. 30–31].

Психофізіологічна компетентність акцентує увагу на необхідності підтримання високого рівня концентрації та управління стресом, що є важливими аспектами для успішного виконання перекладацької роботи. Нарешті, стратегічна компетентність охоплює вміння організувати роботу, розв'язувати

проблеми, що виникають у процесі перекладу, і ефективно використовувати інші компетентності для досягнення найкращих результатів [13, с. 31].

У сучасних європейських університетах все більшої ваги набуває інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальні програми з підготовки перекладачів. Цей підхід є відображенням актуальних тенденцій у європейській освітній сфері. Відповідно до Рамки компетентностей (РК) 2022 [32] важливе місце займає формування технологічної та інформаційно-пошукової компетентності. РК охоплює широкий спектр навичок, включаючи використання комп'ютерних інструментів для перекладу, редагування, управління термінологією та створення текстів у різних форматах. Також підкреслюється важливість уміння студентів адаптуватися до нових цифрових інструментів і ефективно використовувати машинний переклад [12, с. 399].

Одним із ключових аспектів є цифрова грамотність, яка передбачає вміння користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням для перекладу, а також створення і управління спеціалізованими корпусами текстів. Важливим елементом є володіння інструментами комп'ютерного перекладу (САТ), що полегшує процес перекладу і підвищує ефективність роботи. Крім того, студентам необхідно освоювати стратегії пре- та постредагування машинного перекладу, а також вміти керувати даними для підвищення якості послуг і впровадження інновацій у перекладацьку практику. Не менш важливим є вивчення методів управління проектами, що дозволяють ефективно організувати роботу над перекладацькими завданнями в команді [12, с. 399].

РК також підкреслює необхідність оволодіння навичками локалізації мультимедійних матеріалів, що забезпечує культурну та контекстуальну відповідність перекладів. Це підкреслює важливість технологічної підготовки у процесі навчання перекладачів, адже сучасний перекладач має бути не тільки мовознавцем, але й технологічно підкованим фахівцем [12, с. 399].

Отже, зміщення акценту з викладацько-центрованого підходу на студентоцентровані методики, включаючи виконання автентичних проектних завдань, сприяє формуванню комплексної перекладацької компетентності, яка є

критично важливою в швидкозмінюваному професійному середовищі. Гнучкі методики дозволяють студентам не лише вдосконалювати мовні навички, але й глибше розуміти практичні аспекти професії перекладача. Це, у свою чергу, покращує їхню професійну підготовку та готовність до реальних умов ринку перекладацьких послуг. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в навчання підкреслює важливість цифрової грамотності та використання спеціалізованого перекладацького програмного забезпечення. Такий підхід дозволяє майбутнім перекладачам адаптуватися до нових технологічних викликів і забезпечує високу якість перекладів, зокрема художніх творів, завдяки поєднанню теоретичних знань і практичних навичок.

3.2 Практичні заняття з аналізу перекладів

Практичні заняття з аналізу перекладів є важливим компонентом навчання майбутніх перекладачів, особливо в контексті перекладу художніх творів. Ці заняття дозволяють студентам не лише теоретично осягнути принципи та методи перекладу, але й набути практичних навичок, необхідних для виконання якісних перекладів. Аналіз перекладів допомагає студентам зрозуміти різні аспекти перекладацької діяльності, зокрема, використання перекладацьких трансформацій, адаптацію культурних реалій, збереження стилістичних особливостей і передачу емоційного забарвлення оригіналу.

Одним із ключових елементів практичних занять є порівняльний аналіз різних перекладів одного і того ж тексту. Це дозволяє студентам виявити різні підходи до перекладу, зокрема різницю між дослівним і смисловим перекладом, адаптацією та збереженням культурних особливостей. Це також включає обговорення того, як перекладачі справляються з архітектонікою тексту, збереженням ритму, метафоричності та інших стилістичних засобів.

Наприклад, вправа з порівняльним аналізом перекладів художнього тексту спрямована на розвиток у студентів навичок аналізу перекладів художніх текстів з акцентом на розпізнавання та порівняння різних перекладацьких підходів.

Студенти матимуть змогу оцінити, як перекладачі адаптують текст до культурних контекстів, зберігають або змінюють стилістичні особливості та передають емоційне забарвлення оригіналу. Вправа також сприяє розумінню обмежень автоматизованих систем перекладу у передачі складних культурних та стилістичних елементів.

Для виконання вправи студенти отримають уривки з роману Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою», а також їх переклади, виконані офіційними перекладачами, системами Systran і Google Translate. Уривки повинні включати приклади з виразними культурними, стилістичними та емоційними елементами.

Інструкція для студентів:

1) Прочитайте надані уривки з оригінального тексту та їх переклади. Зверніть особливу увагу на збереження культурних контекстів, стилістичних засобів та емоційної насиченості.

2) Визначте, які стилістичні засоби використовуються в оригіналі та як вони відтворені в перекладах. Чи збережені метафори, ідіоми, іронія, ритм та інші стилістичні елементи? Якщо ні, то як їх адаптація вплинула на сприйняття тексту?

3) Проаналізуйте, як кожен переклад справляється з передачею культурних реалій. Чи адаптуються культурні посилання до цільової аудиторії, чи вони зберігаються у їх оригінальному вигляді? Обговоріть, як це впливає на зрозумілість та сприйняття тексту читачем.

4) Оцініть, наскільки ефективно кожен переклад передає емоційне забарвлення оригіналу. Чи зберігається тон оповіді? Чи впливають на це використані слова та фрази?

5) Визначте, які з перекладів є найбільш точними і чому. Обговоріть різницю між офіційним перекладом, Systran та Google Translate.

6) Особливу увагу зверніть на ті випадки, де автоматизовані переклади не змогли адекватно передати значення, тональність або культурний контекст. Розгляньте причини цих недоліків.

7) Зробіть висновки щодо ефективності кожного з підходів. Чи були випадки, коли автоматизований переклад виявився кращим? Якщо так, то в яких ситуаціях?

8) Обговоріть обмеження автоматизованих систем перекладу. Які аспекти перекладу вони не здатні передати? Як це впливає на якість художнього перекладу?

Після виконання вправи студенти мають глибше усвідомити важливість культурної та стилістичної адекватності у перекладі художніх творів. Вони зможуть краще розрізнити дослівний і смисловий переклад, а також розуміти значення адаптації культурних особливостей. Крім того, студенти отримають практичний досвід у критичному аналізі перекладів, що підвищить їхні професійні компетенції у сфері перекладацької діяльності.

Ще одним важливим аспектом практичних занять є робота з культурними реаліями та специфічною лексикою. Студенти аналізують, як перекладачі передають культурно специфічні елементи, такі як реалії, ідіоми, сленг, фразеологізми, назви страв, одягу, місць та інше. Наприклад, у перекладі американської літератури часто виникають питання, як передати реалії, пов'язані з культурою харчування, традиціями та святами. Студенти можуть обговорювати, чи варто залишати оригінальні назви або адаптувати їх до культури цільової мови, і які фактори слід враховувати при прийнятті таких рішень. Практичні заняття включають дискусії про те, як різні культурні контексти можуть вплинути на вибір слів і виразів, і як забезпечити адекватне розуміння тексту читачем.

Інструкція:

1) Прочитайте надані уривки з оригіналу та їх переклади. Випишіть культурно специфічні елементи, зокрема назви страв, ідіоми, фразеологізми, реалії, пов'язані з культурою, традиціями тощо. Наприклад, уривки, що містять назви страв, такі як “Kentucky Fried Chicken”, або культурні ідіоми, як “raining cats and dogs”.

2) Проаналізуйте, як перекладено назви страв і брендів, таких як “Kentucky Fried Chicken” або “Bargain Bucket”. Чи зберігаються вони у перекладі,

чи адаптуються до української культури? Обговоріть, як це впливає на сприйняття тексту читачем, особливо якщо бренд є знайомим або маловідомим в Україні.

3) Проаналізуйте переклади ідіом, таких як “raining cats and dogs”. Як різні перекладачі справляються з передачею цих виразів? Чи зберігаються вони дослівно, чи адаптуються до еквівалентних виразів у цільовій мові?

4) Дослідіть, як перекладачі передають культурно специфічні реалії, такі як місця (“Granta House”), національні особливості, традиції тощо. Чи зберігаються вони, чи пояснюються для цільової аудиторії? Обговоріть, які методи використовуються для цього: транскрипція, транслітерація, адаптація тощо.

5) Обговоріть, чи варто залишати оригінальні назви і реалії або адаптувати їх до культури цільової мови. Врахуйте, які фактори (впізнаваність, культурна релевантність, зрозумілість для читача) впливають на вибір того чи іншого підходу.

6) Зверніть увагу на випадки, коли перекладачі залишають оригінальні назви або адаптують їх, і обговоріть, як це впливає на автентичність тексту та його сприйняття.

Крім того, студенти отримують завдання самостійно перекласти уривок, насичений культурними реаліями та специфічною лексикою. Потім вони мають пояснити свої перекладацькі рішення, обґрунтувавши вибір збереження або адаптації культурних елементів.

Після виконання завдання студенти пишуть коротке есе, у якому описують труднощі, з якими вони зіткнулися під час перекладу культурних реалій, і як вони їх вирішували. Це есе має включати роздуми про те, як різні культурні контексти можуть впливати на вибір слів і виразів у перекладі.

Після завершення вправи студенти повинні отримати чітке розуміння важливості адекватного відтворення культурних реалій у перекладі. Вони повинні бути здатні аналізувати різні підходи до передачі специфічної лексики та культурних посилань, розуміти складнощі, що виникають під час перекладу

культурно специфічних елементів, і усвідомлювати важливість збереження автентичності тексту. Вправа також сприяє розвитку критичного мислення і навичок аргументованого обґрунтування перекладацьких рішень.

Аналіз стилістичних особливостей перекладу є ще одним важливим компонентом практичних занять. Студенти вивчають, як перекладачі передають авторський стиль, зокрема, використання метафор, символів, іронії та гумору. Це також включає вивчення перекладацьких трансформацій, таких як компенсація, адаптація, транскрипція і транслітерація, які використовуються для збереження стилістичних особливостей оригіналу. Ця вправа спрямована на розвиток навичок аналізу стилістичних особливостей у перекладі художніх текстів. Студенти будуть вивчати, як перекладачі передають авторський стиль, включаючи використання метафор, символів, іронії та гумору. Особлива увага приділяється застосуванню перекладацьких трансформацій, таких як компенсація, адаптація, транскрипція і транслітерація, для збереження стилістичних особливостей оригіналу.

Інструкція:

1) Прочитайте надані уривки з роману Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою» та їх переклади українською мовою. Випишіть ключові метафори, символи, іронічні висловлювання та гумористичні елементи. Зверніть увагу на стилістичні засоби, які використовуються для передачі настрою та тону тексту.

2) Визначте, як метафори та символи оригінального тексту передані в перекладі. Чи збережені вони дослівно, чи адаптовані до української культури? Наприклад, як у випадку з фразою “Mr. BlackBerry makes me feel like Miss Gooseberry”, яка перекладена як «У товаристві містера Блекберрі я почувуюсь зайвою». Проаналізуйте, чи досягнуто того ж стилістичного ефекту у перекладі.

3) Дослідіть, як перекладачі передають іронію та гумор. Чи використані вони ті ж прийоми, що й в оригіналі, чи адаптовані до української аудиторії? Наприклад, як перекладена іронічна фраза “She is probably slightly too old to pout” (переклад: «Літа її, можливо, не ті вже, щоб так поводитись»). Чи передає переклад ту ж іронічну інтонацію?

4) Розгляньте, як перекладачі справляються з передачею культурно специфічних виразів та стилістичних засобів. Наприклад, аналіз перекладу фрази “Raining cats and dogs” як «Лле як з відра» показує використання еквівалентної української ідіоми.

5) Обговоріть, як різні стилістичні засоби використовуються в оригіналі та перекладі. Наприклад, як перекладачі адаптували метафору “beauty routine” у фразу «секрети моєї вроди», щоб зберегти її стилістичне забарвлення.

6) Зосередьте увагу на тих випадках, де перекладачі використали компенсацію для збереження стилістичного ефекту. Наприклад, у випадку з перекладом “The rout again” як «Вона копилить губки», де додавання зниженої лексики допомогло передати емоційний контекст.

7) Переклад стилістично насиченого уривку: Студенти отримують завдання самостійно перекласти уривок, насичений метафорами, іронією та культурно специфічними елементами. Потім вони мають пояснити свої перекладацькі рішення, зокрема, чому вони обрали ті чи інші трансформації.

8) Після виконання завдання студенти пишуть коротке есе, у якому розповідають про складнощі, з якими вони зіткнулися під час перекладу стилістичних особливостей, та як вони вирішували ці питання.

Після завершення вправи студенти мають глибше усвідомити важливість збереження стилістичних особливостей у перекладі художніх творів. Вони мають навчитися аналізувати, як метафори, символи, іронія та гумор передаються у перекладі, і розуміти, як стилістичні трансформації можуть впливати на сприйняття тексту читачем. Крім того, студенти отримують практичний досвід у виборі перекладацьких стратегій, що допоможе їм в майбутньому передавати не лише зміст, але й атмосферу та стиль оригіналу.

Практичні заняття також включають виконання студентами власних перекладів і їх подальший аналіз. Це дозволяє студентам не лише застосувати на практиці теоретичні знання, але й отримати зворотний зв'язок від викладачів та однокурсників. Студенти можуть працювати з різними жанрами літератури, такими як поезія, проза, драматургія, і навчитися підходити до кожного жанру з

урахуванням його специфічних особливостей. Важливим є також розуміння, як різні жанри вимагають різного підходу до перекладу, наприклад, переклад поезії потребує збереження ритму та рими, тоді як переклад драматургії зосереджується на діалогах і сценічних ремарках.

Нарешті, важливою складовою практичних занять є розвиток міжособистісних навичок, таких як робота в команді, комунікація з клієнтами та редакторами, управління проектами. Студенти можуть брати участь у симуляціях реальних перекладацьких проектів, де вони працюють у групах над перекладом тексту, розподіляють завдання, обговорюють виниклі проблеми та шукають оптимальні рішення. Це допомагає студентам підготуватися до реальної професійної діяльності, де перекладач часто є частиною команди, що включає редакторів, менеджерів проектів та інших фахівців.

Практичні заняття з аналізу перекладів є невід'ємною частиною підготовки майбутніх перекладачів. Вони дозволяють студентам не лише оволодіти теоретичними знаннями, але й застосувати їх на практиці, розвиваючи критичне мислення, креативність та професійні навички. Ці заняття сприяють глибокому розумінню різних аспектів перекладацької діяльності, включаючи адаптацію культурних реалій, збереження стилістичних особливостей та використання сучасних технологій. У результаті студенти набувають комплексної перекладацької компетентності, що є необхідною для успішної кар'єри в умовах сучасного ринку перекладацьких послуг.

3.3 Інтеграція сучасних технологій у навчальний процес

Сучасні технології відіграють важливу роль у навчанні перекладу, забезпечуючи студентів інструментами для поглибленого аналізу, практичних навичок та розуміння культурних контекстів. Використання таких технологій, як комп'ютерні перекладацькі інструменти, корпусні технології, онлайн-ресурси для дослідження культурних реалій, а також технології зворотного зв'язку, значно покращує якість освіти та підготовку майбутніх перекладачів. Нижче наведені

вправи, які демонструють ефективне використання сучасних технологій у навчанні перекладу художніх текстів на прикладі роману Джорджо Мойєс «До зустрічі з тобою».

Вправа 1 «Використання комп'ютерних перекладацьких інструментів (CAT tools)»

Мета вправи – розвинути навички роботи з CAT tools, що дозволяють автоматизувати процес перекладу, використовувати бази даних термінів та пам'ять перекладів для підвищення ефективності та якості перекладу.

Студентам надаються уривки з роману «До зустрічі з тобою», доступ до CAT tools (Trados, MemoQ, SmartCAT), підготовлені глосарії та пам'ять перекладів.

Інструкція:

1) Налаштуйте CAT tools, додайте необхідні глосарії та пам'ять перекладів. Викладач проводить інструктаж з основ використання програми.

2) Завантажте уривки тексту в CAT tool. Перекладайте текст, використовуючи автоматичні пропозиції системи, редагуйте їх для досягнення максимальної точності. Використовуйте функції додавання нових термінів до глосарію та редагування сегментів.

3) Студенти обмінюються перекладами та проводять рецензування, використовуючи функції коментарів і редагування. Обговорюйте питання термінології та стилістичної відповідності.

4) Проведіть обговорення, звертаючи увагу на переваги та недоліки CAT tools, особливості їх використання у процесі перекладу художніх текстів.

Вправа 2 «Використання корпусних технологій для аналізу тексту»

Мета вправи – навчити студентів аналізувати текст з використанням корпусних технологій, розвинути навички пошуку за контекстом, частотного аналізу та дослідження стилістичних особливостей тексту.

Студентам надаються уривки з роману «До зустрічі з тобою», доступ до корпусних інструментів (Sketch Engine, AntConc).

Інструкція:

- 1) Завантажте уривки тексту у корпусний інструмент. Налаштуйте програму для роботи з текстом.
- 2) Виконайте пошук за контекстом ключових слів, таких як «love», «care», «job», досліджуючи їх використання в різних контекстах.
- 3) Здійсніть частотний аналіз використання цих слів та їхніх синонімів.
- 4) Проаналізуйте стилістичні особливості тексту, зокрема використання метафор та епітетів.
- 5) Представте результати своїх досліджень, обговоріть знайдені закономірності та стилістичні особливості тексту.
- 6) Обговоріть, як корпусні технології допомагають у розумінні стилю автора та мовних особливостей тексту.

Вправа 3 «Використання онлайн-ресурсів для дослідження культурного контексту»

Мета вправи – розвинути вміння студентів досліджувати культурний контекст, використовувати онлайн-ресурси для з'ясування значень культурно специфічних елементів та адекватної передачі їх у перекладі.

Інструкція:

- 1) Студенти досліджують культурно специфічні елементи, такі як згадки про реальні місця (наприклад, “Granta House”), бренди (“Kentucky Fried Chicken”), традиції.
- 2) Використовуючи знайдену інформацію, студенти аналізують, як ці елементи передані у перекладі. Вони обговорюють, чи варто залишати оригінальні назви або адаптувати їх до культури цільової мови.
- 3) Студенти перекладають новий уривок, насичений культурними реаліями, враховуючи культурний контекст, що досліджували.
- 4) Проводиться обговорення труднощів, які виникли під час перекладу, та підходів, використаних для їх подолання.

Вправа 4 «Використання технологій зворотного зв'язку для оцінки якості перекладу»

Мета вправи – розвинути навички самостійного оцінювання та рецензування перекладу за допомогою технологій зворотного зв'язку, таких як онлайн-платформи для рецензування текстів.

Матеріалом вправи є уривки з роману «До зустрічі з тобою», доступ до онлайн-платформ для рецензування текстів (наприклад, Google Docs, Overleaf, або спеціалізовані платформи для перекладачів).

Інструкція:

1) Студенти отримують переклади уривків від своїх колег. Викладач проводить інструктаж щодо критеріїв оцінювання перекладу (точність, стилістична відповідність, передача культурних реалій).

2) Використовуючи онлайн-платформи, студенти рецензують переклади, залишаючи коментарі та рекомендації. Зверніть увагу на вживання стилістичних засобів, точність термінології, адекватність передачі культурних аспектів.

3) Після завершення рецензування кожен студент отримує зворотний зв'язок щодо свого перекладу. Обговоріть, як зворотний зв'язок допомагає покращити якість перекладу.

4) Вкінці проводять загальне обговорення важливості зворотного зв'язку у процесі навчання перекладу. Студенти діляться своїм досвідом та роблять висновки щодо покращення своїх навичок.

Виконання цих вправ сприятиме розвитку комплексних перекладацьких компетентностей у студентів. Вони навчаться ефективно використовувати сучасні технології для перекладу, аналізу та рецензування текстів, розумітимуть важливість культурного контексту та стилістичних особливостей. Завдяки інтеграції технологій у навчальний процес, студенти зможуть готуватися до реальних викликів професійної діяльності перекладача, удосконалювати свої навички та підвищувати якість перекладів.

ВИСНОВКИ

У ході кваліфікаційної роботи ми ретельно вивчили теоретичні засади художнього перекладу, зосередившись на поняттях художнього перекладу та перекладацької трансформації. Художній переклад є складним процесом, який вимагає від перекладача не лише глибоких знань мови та культури оригіналу, але й здатності передати емоційне, стилістичне та культурне навантаження тексту. У рамках дослідження було підкреслено важливість збереження авторського стилю, метафор, символів та інших художніх засобів, що формують унікальність літературного твору.

Дослідження ролі автоматизованих систем перекладу в сучасному перекладацькому процесі показало, що, хоча ці інструменти значно прискорюють перекладацький процес, вони мають певні обмеження, особливо при перекладі художніх текстів. Автоматизовані системи, такі як Systran та Google Translate, часто не здатні адекватно передати культурні контексти, стилістичні нюанси та емотивну складову тексту, що призводить до втрати оригінальної атмосфери та неточностей у перекладі. Це підкреслює необхідність залучення професійних перекладачів для забезпечення високої якості художніх перекладів.

Культурні аспекти у перекладі художніх творів відіграють ключову роль, оскільки кожен літературний твір є носієм специфічних культурних реалій, ідіом, фразеологізмів та інших елементів, які можуть бути незрозумілими або зовсім відсутніми в культурі цільової мови. Було розглянуто механізми передачі таких елементів, включаючи адаптацію, транскрипцію, калькування та описовий переклад, що допомагають зберегти зміст та культурне забарвлення оригіналу.

Описуючи основні види лексичних трансформацій у перекладі художніх творів, ми звернули увагу на використання синонімів, адаптацію термінів, образний переклад та переклад лексичних груп. Лексичні трансформації є важливим інструментом у художньому перекладі, оскільки вони дозволяють передати емоційні та стилістичні нюанси оригіналу.

Описуючи основні види граматичних трансформацій, ми проаналізували заміну частин мови, перестановку компонентів речення, а також зміни в стилі та типі речення. Граматичні трансформації важливі для збереження структури речень та логіки оригіналу, а також для забезпечення природності та зрозумілості перекладу.

Проаналізувавши застосування лексичних та граматичних трансформацій у відтворенні роману «Me Before You» на українську мову, ми виявили, що ці трансформації впливають на сприйняття та інтерпретацію тексту українським читачем. Їхнє вдале застосування дозволяє зберегти емоційну й інтелектуальну цінність оригіналу, адаптуючи його до менталітету та культурних особливостей українського оточення. Такий аналіз допомагає краще зрозуміти механізми перекладацької діяльності та виявити шляхи покращення перекладацького процесу у контексті художнього перекладу.

Лексичні трансформації виявилися ефективним засобом передачі семантики та емоційного виразу оригінального тексту. Їх використання дозволяє зберегти інтенцію автора, а також адаптувати текст до культурних та мовних особливостей цільової аудиторії. Наприклад, заміна ідіоматичних висловів аналогічними українськими може полегшити розуміння та зберегти емоційний зв'язок з текстом.

Граматичні трансформації, у свою чергу, допомагають у збереженні логіки та структури речення, а також у підвищенні природності та зрозумілості перекладу. Вони можуть включати перестановку елементів у реченні, зміну граматичних форм або стилістичних прийомів, що дозволяє адаптувати текст до норм мови та сприйняття читача.

Аналіз перекладацьких рішень з урахуванням культурного контексту виявив, що перекладачі часто стикаються з викликами, пов'язаними з адаптацією культурно специфічних елементів для української аудиторії. Було розглянуто різні стратегії адаптації, такі як пояснення, калькування та адаптивний переклад, що дозволяють зберегти зміст і культурне значення оригіналу, роблячи його доступним та зрозумілим для цільової аудиторії.

Вплив автоматизованих систем перекладу на якість перекладу художніх текстів був оцінений через порівняння перекладів, здійснених автоматизованими системами та професійними перекладачами. Дослідження показало, що автоматизовані системи часто не враховують контекст, емоційну та культурну специфіку тексту, що призводить до втрати частини значення та стилістичних особливостей. Професійні перекладачі, навпаки, здатні зберегти ці важливі елементи, забезпечуючи високу якість перекладу.

Було розроблено принципи навчання перекладу художніх творів, що акцентують увагу на використанні перекладацьких трансформацій. Запропоновані методики та стратегії сприяють розвитку професійної компетенції майбутніх перекладачів, зокрема критичного мислення, аналітичних навичок та здатності адаптуватися до різних мовних і культурних контекстів. Особлива увага була приділена інтеграції сучасних технологій у навчальний процес, зокрема використанню CAT tools, корпусних технологій та онлайн-ресурсів, що покращують якість навчання перекладу художніх творів.

Перспективи подальших досліджень у сфері перекладу художніх творів включають розширення аналізу перекладацьких трансформацій на інші літературні жанри та типи текстів, зокрема поезію, драму та нон-фікшн. Важливим напрямком є також дослідження впливу культурних реалій та ідіолекту авторів на перекладацькі рішення, що дозволить глибше зрозуміти процес адаптації тексту для різних аудиторій. Подальші дослідження можуть зосередитися на розробці нових методик навчання перекладачів, зокрема з акцентом на інтеграцію штучного інтелекту та машинного навчання у перекладацьку практику.

Я, Антонова Анна Валеріївна, своїм підписом засвідчую, що моя кваліфікаційна робота «Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі роману Джорджо Моєс «До зустрічі з тобою»)» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та

індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н., Усаченко І. Реалія як об'єкт досліджень вітчизняних та зарубіжних перекладознавців. *НЗ ТНПУ. Серія: Мовознавство*. 2017. 29 листоп. С. 4–9.
2. Бабенко В. М. Художній переклад: історія, теорія, практика : навч. посіб. Кіровоград : Укр. переклад. шк., 2007. 325 с.
3. Білозерська Л. П., Возненко Н. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова кн., 2010. 232 с.
4. Бородкіна І. Л., Бородкін Г. О. Машинний переклад як складова підготовки майбутніх документознавців. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/984/МАШИННИЙ%20ПЕРЕКЛАД%20ЯК%20СКЛАДОВА%20ПІДГОТОВКИ.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
5. Веселовська Г., Радецька р. Машинний переклад: його типологія, переваги та недоліки. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 7, № 35. р. 23–27. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-7-4>.
6. Данилов Г., Балакірева В., Василенко К. Машинний переклад, системи машинного перекладу та їх специфіка. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. р. 293–310.
7. Данкевич Т. Переклад авторських неологізмів в англійській мові. *Мова і культура*. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2014. Вип. 17, т. 3. С. 341–346.
8. Ємельянова О., Ащеулова Т. Functional features of the inverted word order in the English discourse of fiction. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2020. Серія: Германська філологія. Вип. 823. С. 74–79.
9. Зорівчак Р. П. Генрі Лонгфелло українською мовою. *Всесвіт*. 1982. № 3. С. 148–149.
10. Карабан В. І. Переклад англійської літератури. Вінниця : Нова кн., 2005. 476 с.

11. Корунець, І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2017. 448 с.
12. Красуля А. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для формування англійськомовної комунікативної компетентності у студентів-перекладачів в університетах Європейського Союзу. *Ad orbem per linguas. До світу через мови. Семіотика української НЕЗЛАМНОСТІ: мова – освіта – дискурс* : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ. Київ, 2024. С. 399–400.
13. Красуля А. В. Формування перекладацької компетентності студентів-філологів через автентичні проєктні завдання. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу* : матеріали XII Міжнар. наукової конф., м. Харків, 19–20 квітня 2024 р. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. С. 29–31.
14. Красуля А. В., Миклащук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні Ігри»). *Нова філологія*. 2020. № 80. Т. 1. С. 299–305. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-1-44>.
15. Красуля А. В., Турчина М. В. Використання інструментів штучного інтелекту: порівняльний аналіз систем автоматизованого перекладу. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 108–113.
16. Красуля А. В., Шишка Т. О. Лінгвостилістичні особливості жанру «chick-lit» і способи їх перекладу (на матеріалі роману Гелен Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс»). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2020. № 4. Том 31 (70), Ч. 3. С. 34–39. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-3/07>.
17. Красуля А., Кравченко В. Специфіка перекладу квазіреалій у локалізації відеоігор. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції студентів,

аспірантів, викладачів та співробітників, 15–16 квітня 2021 р. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 74–78.

18. Красуля А. В., Кравченко В. В. Перекладацькі особливості локалізації англомовних відеоігор (на матеріалі серії ігор «Subnautica»). *Вісник Маріупольського державного університету*. 2021. № 25. С. 176–182.

19. Красуля А. В., Кримова А. В. Елімінування лінгво- та соціокультурної лакуарності в аудіовізуальному перекладі (на матеріалі британських серіалів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 42. Т. 3. С. 55–58. URL: <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-8.17>.

20. Кузьменко Д. М. Комп'ютерна лінгвістика і Web 2.0. К. : Наукова думка, 2009. 250 с.

21. Мацак Ж. Г., Скоробогатова Т. І. Машинний переклад та його специфіка. URL: https://www.rusnauka.com/30_NIEK_2009/Philologia/54186.doc.htm.

22. Погрібна, Т. А. Реалії як етнокультурні маркери в художньому тексті та їх переклад. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*, 10, 276–281.

23. Смірнова Т. Машинний переклад у сучасному суспільстві. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/47336/1/Машинний_переклад_у_сучасному_суспільстві.PDF.

24. Anani M. *Literary Translation Between Theory And Practice*. Lebanon : Librairie du Liban, 2015. 258 p.

25. Baker M. *In other Words: a coursebook on translation*. New York : Routledge, 1996. Vol. 3. 317 p.

26. Baranova S.V., Shevchenko V. Preserving Author's Style in Rendering Comparative Constructions in Dan Brown's Novels «Inferno» and «The Lost Symbol». *Філологічні трактати*. 2017. Т.9, № 1. С. 7–13.

27. Brasienė B. *Literary translation of culture-specific items in Lithuanian translation of Orwell's Down and Out in Paris and London*. Lithuania : Vytautas Magnus University, 2013.

28. Catford J. A Linguistic Theory of Translation. London : OUP, 1965.
29. Chesterman A. Problems with strategies. *New trends in translation studies: In honour of Kinga Klaudy*. Budapest, Hungary : Akadémiai Kiadó, 2005. P. 17–28.
30. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, Massachusetts : M.I.T. Press, 1965. Chapter 1.
31. Craciunescu O., Gerding-Salas C., Stringer-O’Keeffe S. Machine Translation and Computer-Assisted Translation: a New Way of Translating? *Translation Journal*. 2004. № 3. Vol. 8. URL: <http://translationjournal.net/journal/29computers.htm>.
32. EMT competence framework. European Commission. 2022. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fwk_2022_en.pdf.
33. Ghazala H. *Translating Culture: A Textbook*. Jeddah : Konooz Al-Marifa, 2015.
34. Goodman K. S. Analysis of oral reading miscues: Applied psycholinguistics. *Reading Research Quarterly*. 1969.
35. Google’s Neural Machine Translation System: Bridging the Gap between Human and Machine Translation. URL: <https://arxiv.org/abs/1609.08144>.
36. Hatim B., Mason I. *Discourse and the translator*. London and New York : Longman, 1990.
37. Hearne M. Statistical Machine Translation: A Guide for Linguists and Translators. *Language and Linguistics Compass*. 2011. № 5. P. 205–226.
38. Hurtado A. *Translation and translation science, introduction to translation science*. Madrid : Chair, 2011. 696 p.
39. Jääskeläinen, R. Investigating translation strategies. *Recent trends in empirical translation research*. Joensuu, Finland : University of Joensuu, 1993. P. 99–120.
40. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular

Design. Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128–142.

41. Khoroshun O. O. Mashynnyi pereklad: istorychnyi ohliad. *Collection of scientific papers «New Philology»*. 2021. № 82. S. 333–337. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-82-53>.

42. Kiraly D. C. Authentic Project Work and Pedagogical Epistemologies: A Question of Competing or Complementary Worldviews? *Towards Authentic Experiential Learning in Translator Education*. 2015. P.53–66.

43. Kobyakova I., Mishchenko A. Grammatical Aspects of Translation. *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 2. С. 60–66.

44. Krings H. P. Translation problems and translation strategies of advanced German learners of French (L2). *Interlingual and intercultural communication*. Tübingen, Germany : Narr, 1986. P. 263–276.

45. Landers C. *Literary Translation: A Practical Guide*. Clevedon : Multilingual Matters, 2001.

46. Lommel, A. and Ray, R., 2007. *The Globalization Industry Primer*. Switzerland : LISA.

47. Lörscher W. *Translation performance, translation process, and translation strategies: A psycholinguistic investigation*. Tübingen, Germany : Narr, 1991.

48. Molina L., Hurtado Albir A. Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach, 2002. *Meta. Vol 4, No 47*. P. 498–512.

49. Nedergaard-Larsen B. Cultural factors in subtitling, *Perspectives: Studies in Translatology*, 1993. №2. P. 207-242.

50. Newmark P. *A textbook of translation*. New York : Prentice Hall, 1988.

51. Newmark P. *A Textbook of Translation*. *Pearson Education Limited Eighth impression*, 2003. 294 p.

52. Nida E. A. *Toward a science of translating*. Leiden, Germany : Brill, 1964.

53. Nida E., Taber C. *The Theory and Practice of Translation*. United Bible Society, 1969.

54. Nirenburg S., Wilks Y. Machine Translation. 1987.
URL: https://www.academia.edu/1033975/Machine_translation.
55. Nord C. Text Analysis in Translation: Theory, Methodology and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis. Amsterdam : Rodopi, 1997.
56. Piotrobska, M Towards a model of strategies and techniques for teaching translation. . In J. Kra'lova', & B. Moser-Mercer (Eds.), Translation strategies and creativity. Amsterdam/Philadelphia, 1997. P. 207–211.
57. Pujiyanti U., Zuliani F. R. *Cross cultural understanding: a handbook to understand others' cultures*. Yogyakarta : CV. Hidayah, 2014.
58. Rahmatillah K. Translation errors in the process of translation. *Journal of English and Education*. 2013. Vol. 7, no. 1. P. 14–24.
59. Schulte R., Biguenet J. Theories of Translation: An anthology of essays from Dryden to Derrida, 1992.
60. Seguinot C. Interpreting errors in translation. *Meta*. 1990. No. 35. P. 68.
61. Snell-Hornby M. Translation Studies: An Integrated Approach. Amsterdam, 1995.
62. Venuti L. The Translation Studies Reader. London and New York: Routledge, 2004.
63. Vilar D., Xu J., d'Haro L. F. Error analysis of statistical machine translation output. *Proceedings of the 5th international Conference of Language resources and Evaluation (LREC)*. 2006. P. 697–702.
64. Zabalbeascoa P. From techniques to types of solutions. *Investigating translation*. Amsterdam: John Benjamins, 2000. P. 117–127

Джерела ілюстративного матеріалу

65. Мойес Дж. До зустрічі з тобою. 2012.
URL: <https://worldinbooks.com.ua/knigi/do-zustrichi-z-toboiu-dzhodzho-moyies/>.
66. Google translate. URL: <https://translate.google.com/>.

67. Moyes J. Me Before You. 2012.

URL: https://royallib.com/book/Moyes_Jojo/me_before_you.html.

68. Systran. URL: <https://translate.systran.net/>.

PE3IOME (SUMMARY)

This work is dedicated to a thorough analysis of the translation transformations that are key to adapting English literary works into Ukrainian. Particular attention is paid to lexical and grammatical transformations used to preserve the style, emotional tone, and cultural context of the original text. The novel "Me Before You" by Jojo Moyes is used as a basis for a detailed study of the translation strategies and techniques that allow the literary value of the work to be preserved and the author's intent conveyed to the Ukrainian reader.

Lexical and grammatical transformations are the primary tools that enable translators to preserve all of the aforementioned aspects of the text. Lexical transformations, in particular, allow for the adaptation of words and phrases that lack direct equivalents in Ukrainian, finding equivalent expressions, or altering sentence structures to preserve the meaning. Grammatical transformations ensure the adequate transmission of syntactic structures while maintaining the logic and clarity of the text for Ukrainian readers. It is important to note that these transformations achieve not only the adequacy of the translation but also its naturalness, contributing to a better perception of the text in the Ukrainian language.

The relevance of the study on the translation of literary works is underscored by modern trends in globalization and the growing interest in English-language literary works among Ukrainian audiences. Literary translation is a complex process that involves not only transferring content but also preserving the stylistic and cultural features of the original text. Unlike other types of translation, literary translation requires special attention to linguistic aesthetics, the author's style, and the culture reflected in the text. One of the key tasks in translating literary works is adapting the text for the target audience while preserving the emotional and cultural elements of the original.

The study of lexical and grammatical transformations in the translation of Jojo Moyes' novel *Me Before You* from English to Ukrainian allows for an analysis of how certain translation techniques can influence the preservation of semantic integrity and

stylistic features of the text. Through careful analysis of examples from the text, the study provides a deeper understanding of the translator's role in adapting a literary work to another language and culture.

The thesis examines the main challenges related to conveying the semantic and cultural value of the original text in translation:

1. Identification of specific translation transformations used to preserve the original stylistic characteristics of the novel.
2. Analysis of cultural idioms and realities typical of the English-speaking environment, and methods of their adaptation for the Ukrainian audience.
3. Specifics of lexical and grammatical transformations during the translation process, including sentence structure transformations, stylistic changes, and interpretation of culturally specific expressions.
4. Examination of the role of automated translation systems, their capabilities, and limitations, especially in the realm of literary translation.

The object of the research is translation transformations; the subject is their application in the translation of Jojo Moyes' novel *Me Before You* and teaching them to translation students.

The material for the research consists of Jojo Moyes' novel *Me Before You* and its translation into Ukrainian.

The aim of the thesis is to research and analyze the lexical and grammatical transformations that occur during the process of translating literary works from English into Ukrainian, using the example of the novel *Me Before You* by Jojo Moyes, as well as to teach these translation techniques to translation students.

The research was carried out in several key stages, each of which contributes to achieving the goal of the work:

1. The first stage involved a detailed analysis of scientific works devoted to translation studies and, in particular, translation transformations. The works of prominent scholars such as T. Ashcheulova, V. Babenko, and O. Yemelyanova, which describe the classification of translation transformations, their structure, and significance in the context of interlingual adaptation of texts, were reviewed. Various

approaches to classifying transformations were identified, including the differentiation between lexical, grammatical, and stylistic changes. The review showed that translation transformations are an important tool that helps achieve semantic equivalence and preserve the cultural and emotional richness of texts. This research helped identify the main theoretical foundations upon which the work is based.

2. To achieve the goals of the work, Jojo Moyes' novel *Me Before You* and its Ukrainian translation were selected. This novel was chosen due to its multilayered stylistic structure, rich in cultural and emotional elements, which require the translator to take a careful approach to preserve the author's style. An analysis was conducted on the techniques used in the translation to examine how effectively the semantic and stylistic content of the original was conveyed. Different approaches to adapting realities, idioms, and stylistic expressions that required transformations to ensure better clarity and naturalness for the Ukrainian reader were identified.

3. The third stage of the research focused on analyzing lexical transformations used to adapt the text to the Ukrainian language. Specific cases of adaptation of idioms, phraseological expressions, and lexical units with culturally specific meanings were studied. Transformations such as generalization, specification, and descriptive translation were considered, which help maintain the content and stylistic equivalence of the text. Special attention was given to translation solutions that allow avoiding literalness and achieving a more natural flow of phrases in the Ukrainian text. The results of this stage showed that lexical transformations are key to preserving the stylistic and cultural features of the text.

4. The fourth stage included an analysis of grammatical transformations used to ensure grammatical accuracy and clarity in the translation. Transformations such as sentence structure changes, syntactic substitutions, and the merging and splitting of sentences were studied. The research showed that these transformations are necessary to maintain logical coherence and consistency of thoughts in the Ukrainian text. Cases were identified where a literal translation would violate Ukrainian grammatical rules, and transformations were used to achieve greater naturalness and stylistic conformity.

This stage of the research confirmed the importance of grammatical transformations as a means of achieving translation adequacy.

5. The fifth stage analyzed the possibilities and limitations of automated translation systems in adapting literary texts. Systems such as machine translation were evaluated, which helped identify their role in facilitating translation and speeding up the process, but also demonstrated that automated systems have limitations in accurately reproducing stylistic and cultural features of literary texts. Examples of automatic translation of certain fragments of the novel were examined and compared with the official translation to assess the accuracy and adequacy of automated systems. The results of this analysis showed that automated systems can be useful for technical and everyday texts, but in literary translation, the human factor remains decisive.

6. The final stage of the research involved the creation of methodological recommendations for translation teachers. These include descriptions of methods and techniques that help students better grasp the process of transformations in translating literary texts. Exercises and recommendations for the practical mastery of lexical and grammatical transformations, as well as advice on integrating modern CAT tools into the teaching process, were developed. These recommendations take into account the need to develop skills in analyzing culturally specific elements, which are important for ensuring the quality of translation.

Based on the conducted analysis, several important conclusions have been drawn concerning the significance of lexical and grammatical transformations in the process of literary translation, which play a vital role in achieving accurate and meaningful renditions of texts across languages. These transformations are essential for maintaining the integrity of the original work while adapting it to a new cultural and linguistic context. The key findings are as follows:

1. Lexical transformations are identified as a highly effective means of adapting specific linguistic units, such as idiomatic expressions, proverbs, and phraseological units, which often do not have direct equivalents in the target language. These transformations are crucial in preserving the stylistic and emotional tone of the original text, ensuring that the translated work resonates with the target audience in a

manner that is both culturally appropriate and emotionally engaging. The skillful use of lexical transformations allows translators to retain the author's voice and intent, making the translation more authentic and relatable for the reader.

2. Grammatical transformations also play a significant role in the translation process by improving the logical flow and clarity of the text. These transformations are necessary when the grammatical structures of the source and target languages differ, helping to maintain coherence and readability. For example, changes in word order, tense, aspect, and sentence structure may be required to ensure that the translation is grammatically correct while remaining faithful to the original meaning. Such adjustments enhance the logical progression of ideas within the text, making it easier for the reader to follow and understand, while still preserving the original message.

3. The role of automated translation systems in literary translation remains limited, as these systems are not yet capable of ensuring the appropriate quality in conveying the cultural peculiarities and stylistic nuances inherent in literary works. While automated tools can be helpful for basic translations or for processing large volumes of text, they often fail to capture the subtleties and nuances that are essential to literary translation, such as tone, irony, or metaphor. As a result, the human factor remains decisive in achieving an adequate translation, as human translators possess the cultural awareness, linguistic intuition, and creative flexibility necessary to navigate these complexities.

4. Methodical recommendations for teaching literary translation are essential for preparing future translators to master the strategies required for effective text adaptation. Such strategies include understanding the cultural context, selecting appropriate lexical and grammatical transformations, and maintaining the integrity of the original work's meaning. By incorporating these strategies into training programs, future translators can develop the skills needed to produce translations that not only accurately convey the original message but also preserve its cultural and emotional depth. These recommendations can serve as a guide for translators in navigating the challenges of literary translation, ensuring that the semantic and cultural value of the original text is preserved.

The practical significance of the work lies in its substantial contribution to the teaching methodologies for future translators. The results of this research can be used to create courses on literary translation, with a focus on specific translation transformations. The analysis of examples from Jojo Moyes' novel *Me Before You* can serve as didactic material to demonstrate the use of lexical and grammatical transformations, enabling students to practically master the process of adapting texts with consideration for cultural context.

The results of the study can be used to conduct seminars and workshops for students and instructors, where the methods of conveying emotional and stylistic features of the original text through the target language will be discussed in detail. The practical value also lies in the development of specialized exercises that can be incorporated into translation studies curricula. This will enable students to acquire skills in recognizing complex translation cases and selecting appropriate transformations, enhancing their translation competence and preparing them for professional activity.

The scientific novelty of the work lies in the comprehensive study of translation transformations in the context of literary texts, which combines the analysis of culturally specific realities, syntactic and stylistic features of the English text, and their adaptation for the Ukrainian reader. The use of modern theoretical approaches to translating cultural and stylistic aspects of the text has allowed for an in-depth study of the role of transformations in creating an adequate translation.

The results of this work can serve as a foundation for further scientific research in the field of literary translation, particularly the study of lexical and grammatical transformations in the translation of literature across different genres. They may also contribute to the improvement of automated translation systems, as the study revealed shortcomings in existing technologies when conveying stylistic and cultural elements. These conclusions can form the basis for developing translation algorithms and models that consider the cultural and stylistic components of the text, thus improving the quality of machine translation.

The results of the research have been tested at scientific and practical conferences and published in specialized journals. The main points and conclusions of the work have garnered interest and positive feedback from colleagues and specialists in the field of translation studies.

Keywords: lexical transformation, grammatical transformation, translation, cultural context, automated translation system, applied machine translation, literary work.